

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ.

Редакторъ ДНТ. БОРЛАКОВЪ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I. Отъ теорията за практиката.

1. П. Михайловъ — Училищна дисциплина.
2. П. А. Бумовъ — Повече ученишки трапезарии!
3. Т. Вирановъ — Ученишки-утра въ селските прогимназии.

II. Изъ практиката за практиката.

1. Д. Правдолюбовъ — Живо кѣтче.
2. Т. К. Новаковъ — Спашена.
3. Н. Беневъ — Мишка въ класната стая.
4. Хар. Киряковъ — Молитва за родината, Коледна пѣсень, Ратакиние.
5. М. К. Погоичевъ — Три овчари и Св. Георги, Сурова година.
6. Ив. Ив. Генчевъ — Сивжинки.
7. Хар. Ят. Ваневъ — Нова година, Зима, Подъ снѣга.

III. Изъ учителския животъ.

- Я. Карааврамовъ — Мостъ за него.

IV. Вести и бележки.

1. Образцова детска библиотека въ Парижъ.
2. Дружество „Ново възпитание“.

V. Книгописъ.

Редакция и администрация :
Варна,
ул. Кр. Мирски, 14.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

СПИСАНИЕ ЗА ОСНОВНИ УЧИТЕЛИ.

Редакторъ ДНТ. БОРЛАКОВЪ.

П. Михайловъ — Разградъ.

УЧИЛИЩНА ДИСЦИПЛИНА.

На училищната дисциплина въ много наши училища се гледа само като на сръдство, чрезъ което могатъ да се привикнатъ ученицитѣ да мируватъ въ класъ. Малцина сж учителитѣ, които ясно схващатъ нейното голѣмо и много широко значение. До това заключение съмъ дошълъ отъ много наблюдения, които имахъ възможность да правя изъ наши училища. Поради туй смѣтамъ, че се налага да се размѣнятъ мисли върху сщчината, задачитѣ, значението и сръдствата на училищната дисциплина, като се изнесе предъ учителството това, що съвременната педагогическа наука е дала по тоя въпросъ.

Съ училищната дисциплина се преследва двояка цель :
1. да се поддържа реда въ училището и да се осигури успѣха въ него ; 2. да се възпитатъ правдиви хора, енергични характери и благородни сърдца.

За да се постигне това, трѣбва да се съгласува послушността на детето съ развоя на неговата воля ; трѣбва да се закрѣпи авторитета, безъ да се притѣснява детската свобода, като се избѣгва всѣкога слабостта и деспотизма. Накжсо казано — трѣбва да се даде възможность на ученика да стане „обществено сщщество“, т. е. индивидъ, полезенъ за ближнитѣ си.

Дисциплинарнитѣ сръдства, съ които днешното училище си служи, сж познати на всѣкиго. Да хвърлимъ критиченъ погледъ върху тѣхъ.

Страхъ Мнозинството смѣта и си служи съ страха, като най-бързо действуваше сръдство за подържане на добра дисциплина,

А всъки ще се съгласи, че това е варварско сръдство, което възпитателната наука отрича.

Когато педагозите сж смѣтали, че детето по рождение е зло, за да го изправятъ, сж употрѣблявали заплашването, терора и боя. Това е било презъ сръднитѣ вѣкове. Но за жалость, макаръ да живѣемъ въ съвсемъ другъ вѣкъ, ние още не можемъ да се отървемъ отъ тоя предрасждѣкъ — още не можемъ да разберемъ, че да се смѣта страхътъ като възпитателно сръдство е цѣло престѣпление. Който поставя страха като основа на училищната дисциплина, просто руши общественото възпитание, тѣй като страхътъ дава само роби, за които безредието е най-вишето свѣтвовно начало. Въ душата на такива хора може да има само умраза, само егоизъмъ, но не и каквото и да било благородно чувство.

Страхътъ прави детето „пасивно сщчество“ — сщчество неспособно за борба въ живота и жалѣкъ робъ на собственитѣ си страсти. Подобно дете ще е способно по-късно да върше само това, което другитѣ вършатъ и което тѣ му диктуватъ да върше. Чрезъ страха може само да се попрѣчи на правилния умственъ развой, може да се понизи силата на волята у непокорния, обаче нищо свѣстно не може да се добие. Дисциплината, изградена върху страха, може да ни даде по-късно повечко безволеви сщщества, повечко неспособници и негодници, повечко типове — играчки на хитрецитѣ, повечко мизерни роби на насилието.

Страхътъ само увеличава кадъра на тълпата, която се хвърля отъ една крайностъ въ друга, на която сж чужди, каквито и да било благородни пориви, на която е чуждо каквото и да е убеждение, каквото и да е било идеалъ. Това сж хората, които компрометиратъ народнитѣ институти, които пречатъ и спиратъ добрия вървежъ и развой на нашия народъ.

Погледнете! Не сж ли това вчерашнитѣ роби, които и днесъ сж такива?

Кажете за Бога! Умѣстно ли е подобно възпитателно сръдство, което прави отъ възпитаницитѣ безволеви сщщества, подли натури, страхливци, жестоки — изобщо, неспособни къмъ най-малкия благороденъ поривъ?

Страхътъ трѣбва да бжде далечъ и чуждъ за детето, за бждещия гражданинъ, членъ на културно общество.

Удоволствие. Щомъ постѣпи детето въ училище, веднага усмивкитѣ се замѣнятъ съ мълчание, неподвижностъ се налага на пѣргавата му натура и съ учение се замѣстватъ неговитѣ игри. Каква промѣна! Какъ можемъ да заставимъ детето да приѣме тая промѣна? — „Представете му приятна целъ,“ ще ви каже Фенелонъ. Удоволствието, наистина, е конкретенъ побудител, който, като действува произволно, безъ да иска усилено упражняване на ума, предизвиква у малкитѣ ученици, кога сж на двора, буйна радостъ и доброволна работа.

Никога детето не ще намъри сжщата привлѣкателностъ въ планомѣрна работа, която изисква прилежание, усилие, неподвижностъ, а най-често и мълчание. Наистина, въ кжсо време, може би, ще имъ дадемъ много повече наука, ако си послужимъ съ материална награда, съ историйка или книжка, съ засвистелствуване на нашето доволство или съ радостна разходка. И колкото по-забавителна и близка е тя до играта, толкова по-непреодолима ще бжде нейната прелѣстителностъ.

Удоволствието предава на добрата воля живъ интересъ и енергична настойчивостъ.

Тази подвижностъ при най-малкитѣ не е опасна. Тя ще приучи по-възрастнитѣ да гледатъ на всичко като на игра и по неусѣтенъ начинъ ще ги подготви за обществения животъ, дето усилието е тъй необходимо и страданието тъй разпространено, или както го е казалъ А. de Musset: „L'homme est un apprenti, la douleur est son maitre“. (Човѣкъ е ученикъ (чиракъ), а скръбъта — неговъ учитель).

Нека бжде изгонена отъ училище всѣка безполезна скръбъ. Усилието и редътъ нека си останатъ: усилието, което прави знанията трайни, и редътъ, който дисциплинира сърдцето и волята.

Нашитѣ обществени длъжности често сж трудни. Колко безплодни усилия, колко непознати добри намѣрения, колко свѣрхчовѣшки великодушни действия се изискватъ въ живота! За да може по-късно детето да презира клеветата, да противостои на несправедливостъта и да имъ противодействува съ последовна настойчивостъ, трѣбва да го упражняваме въ борба, вмѣсто да го привикваме да дири всѣкога предъ себе си открититѣ и отжпкани пжтища. „Човѣкъ, който не е навикналъ да се бори още отъ детинство, е слабъ предъ пречкитѣ, неблагонадеженъ въ пристжпитѣ, загубенъ още при първия неуспѣхъ, ако се случи да се противи нѣкъжде. Това е безнадеждната съпротива на слабия. Такъвъ човѣкъ е неспособенъ за съпротива, която прехвърля пречки, която осигурява крайна победа и която може да бжде резултатна, тъй като усилието и трудътъ му сж непоносими.

— „А въ общество, въ което законътъ на усилието и труда е станалъ непоносимъ, вече сж назрѣли условията за анархия и деспотизъмъ“, казва Бюисонъ.

Интересъ. Човѣкъ се ползува отъ материалния интересъ и често злоупотрѣбвява съ него безъ гризене на съвестъта, като забравя, че всичко това подкопава нравственостъта изъ дъно, че понятията за дълга и наградитѣ вървятъ заедно, че тѣ си приличатъ и се следватъ. Какво по-добро, ако понятието за дълга върви първо, а това за наградата го следва, като естествена и неочаквана последица? Ученикътъ обича добротелъта за последицитѣ ѝ. Въ повечето случай, когато учителътъ изтъкне предъ ученика, преди да е почналъ работа, не-

посрѣдствена материална облага отъ долно естество, тогава едничкиятъ източникъ на ученишкото усърдие ще бжде егоизъмътъ — той ще бжде върховенъ законъ за неговото поведение.

Ученикътъ прави добро но не се научава да изпълнява дълга си. Повечето отъ действията му не създаватъ добри навици. Учението е срѣдство, което той отхвърля, преди да го е използвалъ. То е срѣдство за добиване права, за създаване завидно положение въ обществото. Поради туй той скоро престава да работи за своето усвършенствуване, както и да се самоусвършенствува презъ всичкото време на своето съществуване. Ето защо детето не трѣбва да остане съ вѣрата, че интересътъ е всемогъщъ. То трѣбва да се убеди, че има нѣщо друго по ценно въ живота — щастието.

Егоизъмътъ е добре загнозденъ въ човѣка. Той е доста разпространенъ въ свѣта, та нѣма нужда да се отглежда и нарочно възбужда въ училището. Не трѣбва да се увеличава числото на тия, които съ завистъ гледатъ на чуждия успѣхъ, които се отнасятъ безразлично къмъ радостта или скръбта на другитѣ. Некадърни за благородни пориви, тѣ се смѣтатъ като срѣдище на вселената: мислятъ че всичко трѣбва да бжде за тѣхно удоволствие; стремятъ се само тѣ да бждатъ обичани, затова бездруго свършатъ съ умраза къмъ всички други.

Нека се стремимъ да създадемъ хора, способни да изпълняватъ всичко свършено и безкористно. Като будимъ непрекъснато личния интересъ, нека не забравяме, че егоизъмътъ, действайки за своя угода, мжно се измѣня отпосле: той става по-докачливъ, по-раздражителенъ, щомъ се срещне съ егоизма на другитѣ.

Интересътъ е, може би, възпитателна сила, възпитателенъ двигателъ, който се налага въ най-раната възраст, ала по-късно той вече е вътрешна, опасна сила, която трѣбва да мине по възможность най-скоро.

Честолюбие. Ако работата се ценѣше сама по себе си, а не по силата на своята първична подбуда; ако крайната целъ на училището бѣше да даде весель трудъ, безъ да се гледа ка употребяванитѣ срѣдства за неговото постигане, — тогава честолюбието би могло да бжде двигателъ на училищната дисциплина. Това потиква волята, прави драговолни усилията и крепи постоянството.

Моралната му стойность е доста висока. Източникъ на страха, който унижава, на удоволствието, което покваря, на интереса, който изсушава, честолюбието изразява нашето уважение къмъ чуждото мнение и къмъ достойнството на човѣшката личность. Но това е крайно лично чувство, истински егоизъмъ, способенъ да се превърне въ тъмна страсть на съ-

перничество, да разруши безкористието и да съсипе благородните пориви.

Може ли да се използва във училището и какъ трябва да стане това, безъ да укаже лошо влияние върху моралния развой на детето? На тоя въпросъ Гюзю отговаря така: „Съревнованието на едного съ многома е едничкото нѣщо, отъ което нѣма нищо за страхуване. Съревнованието само между двама е придружено всѣкога съ опасни и лоши последици“.

Първото прави ученика състезавачъ: позволено е, похвално е да става надварване по следвания отъ всички общъ пжтъ. При втория случай имаме, личенъ уединенъ противникъ, който се изпречва на пжтя ни: той трябва да се отстрани, или смачка, за да има надмощие. Единиятъ е съвмѣстимъ съ най-добритѣ чувства; другиятъ създава „задоволени чувства“, т. е. празнота (суетность), гордостъ, нахалство и упоритостъ и „лоши честолюбия“, т. е. безразличие, ревность, завистъ и умраза.

Нека не се опитваме да заглушимъ честолюбието, като се знае, че то е важенъ двигателъ за умственъ напредкъ; то е даже принципъ на лично достойнство.

Ала трябва да се използва съ тактъ и мѣрка, за да се избѣгне обиждането и екзалтирането.

Кажете на едно дете, че е лекомислено, бѣбриво, лениво и нечисто и то високо, въ присѣтствието на другаритѣ му, то може да се поправи, щомъ това се иска отъ него настойчиво и доброволно. Но никога не му казвайте, било предъ другари, било насаме или предъ чужди хора, че е умно, защото отъ това не ще излѣзе нищо добро.

Никой нѣма право да укорява единъ ограниченъ неспособенъ ученикъ: сторената неправда ще се прояви съ всички усилия, които може да развие този малкъ беднякъ. Ако не се уязвява постоянно, като се кара да се състезава съ посиленъ другаръ, който е повече надаренъ и който е поставенъ въ по добри семейни условия; ако никога не се обезсърдвава чрезъ груба и бърза присжда, която го тласка къмъ оправдана предъ него леностъ — той бездруго ще даде максимумъ отъ своето може не.

Много дръзко е да се осжда едно дете, безъ да се мисли за тайнственитѣ сили, които внезапно могатъ да бликнатъ въ най-ненадежнитѣ нагледъ натури.

Може да кажатъ нѣкои, че това сж изтъркани истини, които усилено се повтарятъ!

Неблагоразумното съревнование, което предизвиква и дразни честолюбието, може да предизвика въ училището жива умраза, която ще се принесе и въ обществото.

Нека прочее запазваме нашитѣ ученици отъ подобна съревнователна треска, отъ нуждата да се напреварватъ, да се унижаватъ и т. н., защото съ това класоветѣ ще

станатъ мѣста на двубой и извори на долни чувства и безчестни действия.

Нека не предлагаме на детската дейность нѣщо като индивидуаленъ триумфъ надъ другаритѣ. Ние сме длѣжни да направимъ стѣпки, за да се овладѣе науката, да се победи надъ невежеството, да се създаде устремъ къмъ напредѣкъ и т. н. Такова съревнование не ще ни даде ни гордостъ, ни обезсърдчаване, ни вражда. Ученицитѣ ще се борятъ противъ единъ общъ неприятель, за да се усвѣршенствуватъ и сближатъ, безъ даже лаятъ насилно да изпъкнатъ безъ да търсятъ страстро награди за всичко добро, хубаво и полезно.

Настроение. Ако взаимното добро разположение между учителя и ученика предизвиква у последния добро желание, усилие, редовность и много добрини за самия него (защото човѣкъ гледа да причини удоволствие томува, когото обича), все пакъ това не трѣбва да ни дава основание да му преписваме преувеличено влияние и значение, нито пъкъ само то може да ни служи като основа на цѣла дисциплинна система. Има непослушни характери и сурови сърдца, на които нашата мекота, може-би, ще въздействува, обаче това ще бжде много бавно. Училищниятъ животъ иска редъ още отъ първия день.

Несъмнено, детскитѣ настроения, които сж тѣй живи и пълни, сж деенъ и силенъ побудитель, но тѣ сж твърде непостоянни и капризни, тѣ сж твърде промѣнливи, та не могатъ всѣкога да предизвикватъ продължителни усилия и драговолно подчинение на реда.

Нѣма, разбира се, внезапни и необмислени нежности, на които трѣбва да се противостои, както има слѣпи отвращения, които учительтъ трѣбва да победи, за да бжде милостивъ и справедливъ. Да се иска отъ ученика седяща работа и безукорно поведение, за да ни бжде приятенъ, значи да му искаме жертва, която скоро ще премахне неговото настроение, ако се продължи или повтаря. Ако злоупотрѣбваме съ неговитѣ чувства, ние скоро ще ги притѣжимъ.

Нека не му повтаряме често, че нашето щастие се предизвиква отъ добрината, що правимъ, защото бихме довели ученика до положението да се усъмни въ нашитѣ думи, да се възпротиви на скърбта ни и да се отдаде на нѣкой безнадежденъ скептизъмъ.

Знае се, че разположението е цененъ възбудитель, но недостатъченъ самъ по себе си: предпочитателно е да се опредѣля то отъ чувството на дългъ, отколкото отъ сърдеченъ поривъ, който често заблуждава.

Чувство на дългъ. Днешното общество повече наказва, отколкото възнаграждава. То не дава ни добри бележки, ни задоволство, ни награди. То има поправителни заведения, тъмници, затвори, глоби и разни други исправни наказания.

Нѣкои искатъ да наредятъ училищната дисциплина по терка на живота. Тѣ искатъ да премахнатъ наградитѣ и да запазятъ само наказанията, т. е. искатъ да оставятъ да говори само дългътъ и да наказватъ всички ония, които не слушатъ неговия гласъ.

„Ако се наказва детето, когато върши зло, и се възнаграждава, когато прави добро — тогава то ще прави добро, за да се отнасяме добре съ него“, казва Кантъ. А госпожа Сосюръ казва нѣщо повече: „Когато дългътъ налага, трѣбва по-често да оценяваме детето, за да го възнаградимъ да върви по-нататкъ“.

Трѣбва да се действува умно. Това е идеалътъ, който непрекъснато трѣбва да се следва, но безъ да се надяваме да го постигнемъ нѣкога съ детето. Подбудата ще трѣбва да замѣсти постепенно всичко друго, въ кръга на възможното, безъ да се смѣта, че сама може да постигне всичко това. Човѣкъ самъ никога не се е въздигалъ до толкова висока добродетель. Смѣшно би било, прочее, да я търсимъ и искаме отъ ученика, защото това предполага у него изтънченостъ на чувствата и сила на волята, които не могатъ да бждатъ при-сѣщи на учениковата възраст.

Знае се, че детето е леко и непостоянно. То се отърсва много лесно отъ най-обвързващитѣ го задължения и чувството на дългъ му действува само чрезъ прекъсване. „Човѣкъ би избѣгналъ риска да го обезсърдчи, казва Фенелонъ, ако никога не го похвали, кога върши добро“. И Ролень препоръчва похвалата като срѣдство, което трѣбва да въодушеви детето, безъ да го заслѣпява.

Детето трѣбва да привикне, колкото се може по-рано, да зачита закона, защото е законъ, да върши добро за самото добро и т. н. За да се постигне това, трѣбва отначало дългътъ да му се представи въ приятна форма. А това може да се постигне при кокетни, весели и приветливи класни стаи; обичливи и засмѣни учители; широка и свободолюбива дисциплина, която се основава върху взаимното довѣрие между учителъ и ученикъ и която постепенно се освобождава отъ своитѣ вътрешни елементи — страхъ, интересъ и честолюбие, като се опре единствено върху оная върховна подбуда, наричана чувство на дългъ.

П. А. Бумовъ — Етьръ (Габровско).

ПОВЕЧЕ УЧЕНИШКИ ТРАПЕЗАРИИ!

Деньтъ на детето отмина. Много се писа, още по-много се говори — все за детето. Почти всички списания и вестници препечатаха Женевската декларация за правата на дете-

то, но . . . всичко се забрави. Не день, а дни; не дни, а всъки день трѣбва да се посвети на детето! Всъки день трѣбва да се грижимъ за възпитанието — физическо и духовно — на бъдещия гражданинъ.

Така ли е? Днесъ повече се мисли за фабрики, сдѣлки, търговия, спекулация и др., отколкото за моралъ и човѣшки добродетели. Всъки стремежъ къмъ духовни цели, къмъ осмисляне на живота се таксува, ако не явно, то поне мълкомъ, като детска наивност и се посреща безинтересно и съ очужденостъ. Ето скалитѣ ѝ които сж се разбивали много благородни учителски начинания. И само тогава, когато учителската сила и настойчивостъ е била по-силна отъ тѣхъ, тогава е имало резултати. Така е и при образуване на ученишкитѣ трапезарии — най-насжщното нѣщо въ всѣко училище. Много трудности се срѣщатъ, много клюки и одумки за учителитѣ, но когато се върви бавно, съ тактъ и умение, получаватъ се блестящи резултати.

Да изтъквамъ нуждата отъ ученишки трапезарии смѣ тамъ за излишно. Ще спомена само, че нашето дете — селско и градско, — не си дояжда. Отъ многото анкети, които напоследкъ се правиха, се установи, че почти половината деца не закусватъ. Тѣзи пѣкъ, които закусватъ, рѣдко иматъ достатъчна и добра закуска. Много отъ ученицитѣ, особено въ селата, не си ходятъ на обѣдъ у дома си, а оставатъ въ училище. За обѣдъ си носятъ хлѣбъ, сирене, сланина, лукъ, мармаладъ и др., а най-вече — само хлѣбъ. Щомъ бие училищниятъ звънецъ за обѣдъ, всѣко дете изважда отъ торбичката си хлѣбътъ и „гостбата“ и почва да се храни. Всъки може да си представи, какви сили ще донесе тази храна, хвърляна два-три пѣти въ детскитѣ стомаси. Нека при това не се забравя, че децата идватъ повечето пѣти отъ 1—2—2½ клм. отдалечъ, посрѣдъ студъ и снѣгъ, дъждъ и калъ. Прибавете на това отгоре скжсанитѣ царвулки и дрешки, и вие ще получите образа на нашия възпитаникъ — ученикъ, откогого ще искаме умение и знание. Тази картина нито е пресилена, нито е рисувана. Това е днешния животъ! Да искаме отъ нѣкого да измѣни това положение, не можемъ. Преди всичко, ние учителитѣ, които работимъ непосредствено надъ детето, трѣбва да дадемъ примѣръ, та тогава да искаме отъ другитѣ и отъ държавата, окръга и общината. Примѣрътъ ще се даде като при всѣко училище се образува трапезария. Това не е съвсемъ лесна работа. Най-първо, не се иска само срѣдства, а подготовка на родителитѣ и ученицитѣ. Спечелятъ ли се за дѣлото родителитѣ, въпросътъ е наполовина разрешенъ. Това може да стане въ една или нѣколко родителско-учителски срѣщи. Тамъ се избира комитетъ, който се грижи да събира срѣдства — въ натура и пари. Следъ като се снабди съ малко срѣдства, почва се обзавеждането на трапезарията. Всичко

въ началото е скромно. На първо време се направя оджакъ за готвене или готварска машина, споредъ условията — подвижна или неподвижна, една тенджеря, лъжица за разсипване и едно тиганче за запражване. Ученицитъ си донасятъ панички, лъжици и кърпи за ядене. Когато сръдствата на трапезарията се засилятъ, тогава тѣзи нѣща могатъ да се купятъ и прибавятъ къмъ инвентара на сжщата. Всѣки ученикъ донася месечно по 1.5 кгр. бобъ, 4 кгр. картофи или др. нѣщо и различни подправки. Срещу тѣхъ той получава, споредъ изработения планъ, 3-4 или 5 обѣда седмично презъ единъ месецъ. Препоръчително е да се даватъ отначало по 2 обѣда седмично и постепенно да се увеличава числото имъ. Ако пъкъ сръдствата сж повече, може да се дава и закуска.

Ето какъ си образувахме трапезария още миналата година, която и сега функционира. Следъ като събрахме 1936 лв., почнахме обзавеждането ѝ. Учителитъ направиха отъ счупени чинове три маси, дълги по 2 метра и 8 пейки. Купихме следъ това готварска печка съ два отвора, една тенджеря съ вмѣстимостъ 24 литра, лъжици за разсипване, жельзно тиганче и мушама за масата. Това ни струваше около 900 лв. После купихме бобъ, лукъ, слънчогледово масло, картофи, оризъ и др. Трапезарията почна да дава най първо два обѣда седмично, а сега — 4 пѣти; два пѣти блажно и два пѣти постно. Ученицитъ раздѣлихме на две групи: бедни, които не носятъ нищо, и богати, които носятъ продукти. Беднитъ се издържатъ отъ приходитъ на трапезарията. Такива постъпиха отъ учителитъ, отъ вечеринка, дадена за тази цель, отъ черковното настоятелство, което миналата година ни отпусна за трапезария една отъ черковнитъ келии, отъ училищното настоятелство и отъ Министерството на Народното Просвѣщение. Така закрепна нашата трапезария, която дава топли обѣди на около 50 ученика и подслажда сухия имъ залькъ. Идеалътъ ни е да даваме такъвъ на всички ученици.

Въ трапезарията дежурятъ по редъ всички учители и ученици, които сж въ помсць на готвача — училищния слуга.

Каква е ползата отъ ученическитъ трапезарии? Всички знаемъ, каква възпитателна работа вършатъ училищата пансиони. Сжщото, макаръ и въ по-малкъ размѣръ, извършватъ и трапезариитъ. Тамъ детето се чувствува като часть отъ цѣлото и въ него се развива чувство на взаимность. Все тамъ то се научава на редъ и дисциплина, тѣй необходими при всѣко общжитиѣ.

Тамъ детето ще се научи на хигиенични навици и правилно хранене, на търпение и самоконтролъ.

Трапезариитъ ще подпомогнатъ пълното приложение на закона за задължително учение. Нашето образование е безплатно и задължително, но беднитъ деца не се ползватъ съ безплатна храна, дрехи, обуца и др. Въ това отношение, уче-

ническитѣ трапезарии, както ги схващаме и уреждаме, ни подпомагатъ твърде много.

Трапезариитѣ подпомагатъ учителевата просвѣтна и възпитателна работа. Децата сами изразяватъ доволството си, като доброволно и съ радостъ се подчиняватъ на всички наредби, а най-важното е, че почватъ да идватъ на училище съ добре подготвени уроци и съ старания да бждатъ добри ученици.

Какво можемъ да искаме по вече!

Прочее, да имаме трапезарии при всѣко училище, за да имаме по-вече възпитание, — здраве и радост!

Т. Вирановъ — гара Керменлий.

УЧЕНИШКИ УТРА ВЪ СЕЛСКИТѢ ПРОГИМНАЗИИ.

Тѣ се уреждатъ отвреме-навреме: при училищни тържества или когато учителитѣ искатъ да се запознаятъ съ родителитѣ или настойниците на ученицитѣ си.

На утрата, обикновено, се гледа като на срѣдство да се събератъ необходимитѣ хора, за да могатъ да се дадатъ или взематъ нѣкой сведения, да се прочете рефератъ, да се дадатъ съвети и пр. Центърътъ на тежестъта тукъ пада не върху самото утро, а върху онази работа, която има да се извърши преди или следъ утрото. Много пжти, обаче, утрото се дава само за себе си, безъ никакви беседи или съвети. При тѣхъ се чувствува стѣснителностъ и официалностъ отъ страна на учители и родители. Учителитѣ се прибиратъ задъ „завесата“ или въ друга учебна стая при децата, нареждатъ ги, даватъ имъ последни съвети, репетиратъ и т. н. Въ това време родителитѣ, канени отъ нѣкой натоваренъ съ тази мисия учителъ, се нареждатъ по столоветѣ, разговарятъ и очакватъ времето, когато ще се вдигне завесата, или отвори вратата, за да започнатъ да се редятъ едно следъ друго дългъ редъ отъ стихотворения и пѣснички. Съобщава се следъ това, че утрото се е свършило, и родителитѣ напущатъ училището.

Както утрата, които се даватъ като срѣдство за събиране на родителитѣ, така сжщо и онѣзи, които се даватъ сами за себе си, трѣбва да преследватъ строга и точно опредѣлена цель. Трѣбва да се замислимъ върху нея и си дадемъ смѣтка за материала, който се изнася и трѣбва да се изнася на тѣхъ.

Цельта на ученишкото утро е: да създаде връзка между училището и дома; да поттикне децата къмъ благородно съревнувание и да ги привикне къмъ свободно говорене предъ много хора.

Какво се прави, за да се постигне тази целъ съ материала, който днесъ се изнася?

Навсѣкжде почти въ тѣзи утра се изнасятъ само стихотворения, рѣдко нѣкоя сценка, хуморески и пѣснички. Въ това отношение се много пжти прекалява. Всѣко дете се стреми да заучи криво-лѣво нѣкое стихотворение и да го каже. Родителитѣ се оърдятъ, когато видятъ, че въ този дълъгъ редъ отъ стихотворения, пѣснички и хуморески липсватъ децата имъ. Често пжти, за да се угоди на родители и деца, се редятъ по 30—40 и повече стихотворения. Нима може нѣкой да отрече смисълта и силата на добре подбраното и казано стихотворение? Тукъ, обаче, въ повечето случаи нѣмаме ни едното, ни другото. Поради голѣмия брой понѣкога се поставятъ въ устата на деца стихове, които нито по чувства, нито по замисълъ отговарятъ на детската душа. Поради това стихотворенията се лошо заучватъ. Така утрата се превръщатъ на безкраенъ еднообразенъ брѣтвежъ. Родителитѣ чакатъ само онзи моментъ, когато ще излѣзе да „назва“ тѣхното дете, а следъ и преди това само досада се чете по лицата на всички. Малко оживление се вижда тогава, когато нѣкой дете, смутено отъ многото погледи, се обърка, разплаче или избѣга. Често едни и сжщи деца излизатъ по нѣколко пжти, а други, по-свѣнливитѣ, никога презъ време на ученичеството си не могатъ да се явятъ на сцената. Никаква целъ, която да се преследва тукъ, нѣма. Мисли се, може би, че по такъвъ начинъ се създава развлѣчение за слушателитѣ. Който не е билъ на ученишко утро и не е слушалъ 30—40 стихотворения, само той не знае „голѣмото удоволствие“, което може да се изпита отъ това.

Вижда се, че така даденитѣ наши утра не сж на правъ пжтъ: въ тѣхъ трѣбва да се внесе нѣщо ново, което да имъ даде смисълъ и целъ.

Резултатътъ отъ учителява трудъ не може да се види веднага. Нуждни сж 6—7 и повече години, докато ученикътъ или ученичката станатъ възрастни и започнатъ да участвуватъ въ домакинството не като деца, а като членове, чийто дума се чува. Ученикътъ, свършилъ прогимназия, въпрѣки знанията си, не може да се наложи, като знаещъ въ семейството. Не сж рѣдки случаитѣ, когато бащата се обръща къмъ външни хора да му напишатъ заявление, да му измѣрятъ нива и др. Когато въ такъвъ случай се напомни на родителя, че неговиятъ синъ може много добре да свърши тази работа, той свива рамена и изказва недовѣрие. Бащата се съмнява, защото не знае, какво детето му учи въ прогимназията. Той не знае, че тамъ се учатъ децата хубаво и разбрано да четатъ, да мѣрятъ ниви, да разбиратъ отъ полици и правятъ пресмѣтания по тѣхъ, да пишатъ хубави писма, заявления и пр. Ако селянинътъ знаеше всичко това, щѣше да има по-голѣмо до-

вѣрие въ детето си: той щѣше на всѣкжде да подпомага усилията на учителя и училището. Голѣма рѣдкость е родителъ самъ да се заинтересува отъ онова, което детето му работи въ училището. Когато понѣкога се натекне на родителитѣ за тѣхната незаинтересуваностъ, тѣ се извиняватъ, че сж прости и не разбиратъ отъ работата на училището. Истината, обаче, е, че родителитѣ мислятъ какво въ прогимназията се учатъ децата имъ на ненуждни за живота нѣща и много пжти пречатъ въ работата на ученицитѣ. За дребна работа бащата отдѣля чрезъ ругатни детето отъ работата му, а момичетата — никога въ дома си не могатъ да свършатъ, каква да е училищна работа. Всѣки день въ училището се явяватъ бащи и майки, които чрезъ плиткоскроени хитрини се мжчатъ да изнудятъ учителя, за да освободи за нѣколко деня детето имъ, „а ако може нѣкакъ си и да се отпише и за винаги“. Горното най-много се отнася до момичета: — „Защо му е на момичето да се учи, даскале? Недей става такъвъ, ами го отпиши, че да му залегна азъ поличкитѣ въ кжци, та да го науча на кжщна работа!“ Разправяйте, колкото си щете за ползата отъ училището! Нашиятъ селянинъ е недовѣрчивъ: той иска самъ да види и почувствува ползата — не иска само думи, а и дѣла.

Въ това отношение, струва ми се, утрата могатъ да изиграятъ голѣма роль. Въмѣсто само стихотворения и пѣснички, ние трѣбва да извадимъ на сцената учебния материалъ. Нѣма ли въ такъвъ случай утрото да се превърне на изпитъ, ненуженъ и мжчителенъ за децата, а досаденъ за родителитѣ? Такава опасностъ, наистина, би се явила, ако учителитѣ преминатъ отъ сегашната крайностъ въ нова такава. При малко по-голѣмо старание и повече разбиране на ученишката душа, такава опасностъ не съществува.

Какъвъ материалъ, по кои предмети, въ какъвъ размѣръ може и трѣбва да се вземе и какъ трѣбва да се разработва той, за да може да послужи за материалъ на едно детско утро? Ето единъ въпросъ, върху който всѣки трѣбва да се замисли, преди да се залови за работа. Той трѣбва да се поставя на време и то така, че цѣлата училищна работа да може да се използува въ подготовката на утрото.

Материалътъ може да се вземе отъ всички учебни предмети. Еднакво могатъ да бждатъ застжпани наравно съ български езикъ и история, география, ест. история, аритметика, гемеометрия, гимнастика, пѣние и др.

Учительтъ по български езикъ избира нѣкое четиво, разработва го и предупреждава, че онзи, който най-добре чете четивото, ще го чете и на утрото; сжщо прави и съ едно или две стихотворения. Когато задава писмени работи, той съобщава, че най-добрата работа презъ даденъ периодъ отъ време ще бжде четена на утрото. Учительтъ по история на-

мира известен въпросъ, който би заинтересувалъ не само ученицитѣ, а и родителитѣ имъ, предлага този въпросъ на цѣлия класъ така, че всѣки ученикъ да го разработи самъ, дава имъ материалъ, отъ кждето биха могли да се ползватъ, помага имъ, и ученицитѣ се залавятъ за работа. Чиято работа бжде одобрена отъ класа, той ще я изнесе на утрото. По сжщия начинъ може да се постъпва и по останалитѣ предмети.

Има ли учебенъ предметъ, въ който нѣма нѣща, които живо интересуватъ възрастнитѣ? Нима въ ест. история, географията, аритметиката, физиката и пр. и пр. нѣма нѣща, които съ удоволствие биха се изслушали отъ родителитѣ?

Тукъ ученикътъ ще си послужи съ картата, картината, глобуса, епруветката, ретортата, електрическата машина и пр. Родителтъ ще се убеди въ необходимостта отъ тѣзи нѣща и, когато се иска отъ него да гласува суми за помагала, той ще знае, за какво се използватъ тѣзи суми и ще бжде поблагосклоненъ. Чрезъ утрата родителитѣ ще научатъ много нѣща отъ устата на своитѣ деца и по такъвъ начинъ ще се затвърди вѣрата имъ въ тѣхъ. Ще узнаятъ, какво се учи въ прогимназията и ще се премахне убеждението, че ходенето на училище е — губи време.

Така подготвенитѣ утра нѣма да струватъ голѣмъ извънучилищенъ трудъ за учители и ученици, ще бждатъ въ услуга на обучението, нѣма да бждатъ рѣдкостъ, защото самата училищна работа ще ги налага по-често.

Първата най-главна цель -- връзката между училището и дома—се постига тогава, когато се изнася онова, което се работи въ училището. Тукъ може да се повдигне въпроса за приятностъ. Смѣтамъ, че този въпросъ е достатъчно уясненъ. Ако не се прекали съ натрупване на много и безразборно взетъ материалъ, слушателитѣ съ внимание и удоволствие ще изслушатъ онова, що малкитѣ референци изнасятъ. Отъ казаното се вижда, че въ програмата нѣма да липсватъ 1 2 хубави четива и толкова добре подобрани и отъ майсторъ казани стихотворения. Учителтъ по пѣне, разбира се, не ще закѣснѣе да открие и закрие утрото съ онова, което е училъ презъ това време.

Втората цель, която поставихме на утрата, е — да се подтикнатъ децата къмъ благородно съревнование. До като по-рано съревнованието се състоеше само въ това, да се учатъ стихотворения, тукъ утрото потиква къмъ съревнование въ областта на цѣлото обучение: онзи ще изнесе нѣщо, който най-добре го подготви, а това кара всѣки да опита силитѣ си.

Третата цель—да привикнатъ ученицитѣ да говорятъ свободно въ присжствието на много хора — се постига по-добре тогава, когато ученикътъ говори не нѣщо, заучено на изустъ, а онова, което самъ е създалъ. Само при втория случай той

ще свикне да владѣе себе си, да владѣе мисълъта си.

Ще се помисли, може би, че съ материала, който предлагамъ, се изгонватъ отъ ученишкитѣ утра и забави детскитѣ сценки. Когато сценката е една и добре разучена, защо да не се даде? Нима тя не може да се разработи въ часоветѣ по български езикъ? Тамъ ще се посочатъ артиститѣ, които подъ ръководството на учителя ще се подготвятъ да дадатъ хубава игра.

Прогимназията, въ която работя, организира крайгодишното си утро по начинъ, който по-горе се препоръчва. Ето програмата на това утро :

1. „Росенскиятъ камененъ мостъ“ — А. Каралийчевъ, четиво.

2. Една задача отъ II класъ, взета непосредствено отъ смѣткитѣ, които се правятъ при продажба на храни на гарата.

3. Една задача отъ III класъ, взета изъ операциитѣ на мѣстната популярна банка.

4. Четене на писмени работи на ученици отъ I, II, III класове.

5. Устройство и хигиена на зжбитѣ.

6. Априлското възстание.

7. Свѣтковица и грѣмотевица.

8. Дунавско и Тракийско полета.

9. Свободно упражнение — балетъ.

Горната програма се изпълни въ продължение на 1 часъ и 20 минути, а заедно съ отчета на директора и раздаването на свидетелствата — 2 часа.

Това бѣ единъ опитъ. Всички учители следѣха ефекта, който ще произведе това утро: вниманието, съ което ще бждатъ изслушани отдѣлнитѣ нумера, приятността или досадата, които биха се появили, интересътъ, който би се проявилъ по отдѣлнитѣ разгледани въпроси, разговоритѣ, които ще се водятъ следъ утрото, и пр. Не преувеличавамъ, като казвамъ, че всичко бѣ въ полза на утрото.

Когато отдѣлнитѣ ученици говорѣха, четѣха или решаваха задачи, въ салона царѣше мъртва тишина. Свършването на въпроса и непринудения поклонъ на ученика се посрещаша съ бурни ръкоплѣскания, съ подкривявания на много глави (но не и уста) и цѣкане въ знакъ на очудване. Онова, което смѣтахме за най постно — задачитѣ и тѣ не останаха по долу, а произведоха силно впечатление, дори очудване, — „Диньо, тоя синковецъ, търговецъ да го направи!“ се провикна единъ слушателъ къмъ бащата на второкласникъ, който реши задача.

Когато обърне човѣкъ погледъ къмъ сцената, тамъ се разкрива нова и препълнена съ красота за учителското и родителско око картина. Спусчане и вдигане на завесата следъ всѣки ученикъ не се прави. Никаква официалность

и принуденостъ. Малкиятъ ораторъ, сложилъ скицата си върху масата, зачервенъ отъ многото впити въ него погледи, съ ситни капки потъ по челото, се мъчи да изясни на слушателитъ си известенъ въпросъ. Малкиятъ ораторъ е порастналъ, смущението го кара често пжти да прережда хода на мислитъ си и да измѣня съставения по-рано планъ. Вамъ се струва за мигъ, че той не би могълъ да се увладѣе, че ще зареже сцена и слушатели, но каква изненада! Ораторътъ се увладява, измѣня така плана си, че само онзи, който го познава, може да разбере тази игра. Само когато спрете вниманието си върху дълбокия погледъ и оросеното отъ подъ чело, вие виждате, колко може той. Буйни, закачливи незнимателни, съ лоши обноси помежду си и къмъ учителя ученици обикновено, се смѣтатъ и за лоши и неспособни. Такива сж тѣ, защото отъ никжде не имъ се дава, щогоде потикъ за работа . . . Но това е въпросъ на друга тема. Какво голѣмо подценяване на детскитъ сили ние често правимъ? Дайте на детето свобода, поставете го при такива условия, въ които неговото невнимание ще засегне честолюбието му — негово и това на родителитъ му — и ще видите, че то може много повече отъ онова, което се предполага за него.

Утрото — опитъ затвърди въ менъ убеждението, че е крайно време да усмислимъ ученишкитъ утра. Тѣхъ ние можемъ да поставимъ въ услуга на обучението, отъ една страна, а отъ друга — чрезъ тѣхъ да убедимъ родителитъ въ ползата отъ училището и ги накараме да иматъ вѣра въ децата си.

Говоря за утрата въ селскитъ прогимназии, но ще ми се да вѣрвамъ, че казаното би могло да се използва съ нѣкои поправки и въ градскитъ прогимназии, а сжщо въ първоначалнитъ училища

ИЗЪ ПРАКТИКАТА ≡≡≡ ≡≡≡ ЗА ПРАКТИКАТА

Longum iter est per praecepta,
brève et eficax per exempla.

SENECA.

Д. Правдолюбовъ.

ЖИВО КЪТЧЕ.

(Изъ дневника на моя колежка).

10 септемврий.

Нова учебна година! Ново училищно помѣщение! Много нови деца! Пъкъ и учебната ми работа ще тръгне изъ новъ пѣтъ, далечъ по-добъръ отъ стария, който преждевременно и безмилостно изрѣзваше крилетѣ на децата за по-високи и по-смѣли полети въ живота . . .

Никога, като днесъ, не бѣхъ виждала така сърдитъ бай Радя, стариятъ ни училищенъ слуга. Цѣль день, жълтъ като оськъ отъ ядъ, само скиташе отъ стая на стая въ новото ни училище, нервно плѣскаше ржцетѣ си една ъ друга и само мърморѣше:

— Седемнадесетъ години вече служа на това училище и до днешенъ день не бѣхъ виждалъ такива разкоши. Винаги до сега стенигѣ на класнитѣ стаи биваха или само бѣли или само куршумени. Но, отъ като доде новиятъ ни директоръ, стаитѣ започнаха да се боядисватъ съ различни бои: розови, жълти, морави, кафяви. Не стени, а каточели гледашъ небесната джга или фруктовъ сладоледъ, брате! Остави това, ами върху тѣхъ се рисуватъ и тапети съ най-различни цвѣта и рисунки. Боже, Боже, какви излишни пари се харчатъ . . .

Неволно закачихъ въпроса за тапетитѣ. За всѣка класна стая различни - споредъ вкуса на учителката на отдѣлението.

— Избирайте боитѣ по цвѣта на лицето и коситѣ ви! — шеговито бѣ забелязалъ дитектора ни.

Не класове, а мечта! Нека само да влеземъ въ него и ще го превърнемъ на истински рай. По прозорцитѣ ще поставимъ саксии съ най-красиви цвѣта. По стенигѣ ще закачимъ най-хубави картини. Всички ученици ще бждатъ по терлици, а ученичитѣ още и съ еднакви престилки . . .

— Като великденски яйца, така сж изписани до една класнитѣ ни стаи, — говорѣха помежду си малкитѣ ни студенти, много отъ които бѣха се накатерили отъ любопитство по прозорцитѣ по долния етажъ и наблюдаваха поставянето на тапетитѣ.

—Олеле, колко сж хубави стаитѣ ни! Като небето сж красиви! — забеляза едно отъ момичетата.

За да задоволя детското любопитство, азъ наредихъ ученицитѣ по двама и ги вкарахъ въ новото училище, да видятъ новата си класна стая, да я видатъ и то само отъ прага, да гледатъ и нищо да не пипатъ. . . .

И съ благовение, напръсти, бавно, мълчаливо и съ усмивка на уста всички прескочихме прага на новия храмъ.

— Какъ можахъ така хубаво да ги нашарятъ? — извика очудено Стойчо.

— Художници! — допълни русокосата Донка.

— Художницитеѣ рисуватъ само картини, а стениитѣ се боядисватъ отъ бояджии, — дяволито корегира новиятъ ни ученикъ Пеката, сбито, спокойно и сериозно дете.

— Просто да целунишъ прѣститѣ и ржцетѣ на майсторитѣ — съ видимо душевно вълнение рече мълчаливата до тогава Гена.

— Да му мисли, който нацапа или надраска нѣщо!

Презъ всичкото време на нашата екскурзия никой не се засмѣ, даже и Пеката, който сериозно и най-внимателно разглеждаше всичко. Никога до тогава той не е бивалъ така спокоенъ и сърѣдоточенъ.

— Какъ е Пека, харесвашъ ли новото ни училище? — закачихъ го азъ.

—От-лично госпожице Маро. Сжщо като у богатитѣ,— отговори важно — важно той.

16 септемврий

Днесъ е първиятъ ни учебенъ день въ новото училище. Набързо отъ старото пренасахме маси, столове, шкафове, черни дѣски и др. На една отъ стениитѣ закачихме и стария ни класенъ часовникъ.

Всички бѣха насѣдали и очакваха моята първа дума - до единъ весели и засмѣни. Внезапно Пеката, като оживленъ скочи правъ, посочи съ ржка училищния часовникъ и колкото гласъ му държи почна да вика:

— Десетъ часа и петнадесетъ минути, днеска на шеснадесетий септемврий започнахме първия си урокъ!

И веднага следъ това съ двата си юмука започна да удря по масата си. Вдѣхновени отъ кратката речъ на Пеката, другитѣ ученици не останаха мъртви. И тѣ започнаха да чукатъ по маситѣ си. (Чиноветѣ въ нашето отдѣление отдавна бѣха изхвърлени) и отъ все сърдце да викатъ:

— Думъ! Думъ! Ура а а!

— Мирно! Тишина, деца! — започнахъ да крѣскамъ азъ.

Ала кой да ме слуша? Моята „увертюра“ незабелязано премина. Старото ни училище бѣше на една шумна улица, децата постоянно биваха възбудени, и затова може би бѣха шумливи И мислѣхъ, че като се пренесемъ въ новото, да-

лечъ отъ викове и глъчки, децата ми ще бждатъ по-мирнички. Лъгала съмъ се.

Презъ тази учебна година мисля да направя нѣкои по-систематични наблюдения надъ децата. И затова още лѣтотъ внимателно и подробно изучихъ принципитѣ на тия наблюдения. Наистина, още миналата година бѣхъ започнала да събирамъ нѣкои материали, но ги оставихъ безъ значение, защото бѣха разхвърлени, изолирани и случайни.

Съ най-голъмо любопитво разглеждамъ новитѣ си ученици единъ по единъ, впечатленията презъ първитѣ дни сж особено важни за запознаване съ децата. По-късно истинския имъ ликъ каточели се забулва. Ето, още днесъ блѣсна и опознахъ мълчаливата Гена, дъщеря на дърводѣлецъ, сухо, чернооко, съ тънки устни и пискливъ гласецъ момиче. Така напр,

предъ урока :

— Гено, защо не седна до Илийчо ?

— Мама не ми дава да сѣдамъ до момчета.

Следъ урока:

— Гено, защо не остави тетрадката си въ шкафа, както всички ?

— Мама ми каза да си нося тетрадикитѣ у дома, за да не се разбъркатъ съ тия на другитѣ.

На обѣдъ:

— Гено, защо не слѣзешъ въ трапезарията и заедно съ другитѣ да се нахранишъ ?

— Е, торбичката ми е пълна съ просеникъ, мога и тука да ямъ.

Презъ третия часъ:

— Гено, защо не пишешъ ?

— Нека Лила по-рано да го напише.

— Не Лила, а Ли-ля-на! — възрази спокойно и съ наставнически тонъ съседката ѝ, сжщо така нова ученичка. — Менъ винаги у дома ме наричатъ Лиляна, — продължително и изразително повтори тя, като че ли копираше интонацията на нѣкои отъ домашнитѣ си.

Друго още по-интересно наблюдение. Следъ часоветѣ виждамъ Лиляна, какъ върви задъ Пеката, дърпа го за ржкава и нѣщо му говори. А Пеката грубо я отблъсква съ лакетя си.

Пеката е мой лански ученикъ. Той е отличенъ въ естествознанието. Като такъвъ стана уредникъ на „Живото кѣтче“. За да снабди „Живото кѣтче“ съ питомень заекъ, разправятъ другаритѣ му, палтото си билъ продалъ. А менъ ме излъга, че зайчето му било подарено отъ нѣкои неговъ роднина. Сега Пеката мечтаеше да снабди „Живото кѣтче“ и съ нѣкоя катеричка. Единъ отъ училищнитѣ слуги обещахъ да направи и кѣщичка за катеричката. Въ тоя случай, страхъ ме е, да не би Пеката да остане и безъ гащи. Още вчера му

бъха дали ключа на малката стая, кждето временно ще се помещава „Живото кѣтче“. Пеката, заедно съ своитѣ помощници, тамъ бѣ прекаралъ цѣлия день.

Лиляна е спретнато и много любезно момиче Чернитѣ, кждравитѣ му коси сж гладко вчесани. Лицето ѝ е пълно, спокойно и съ черни като вжгленѣ очи. По всички маниери прилича на възпитана госпожица.

Приближавамъ до двамата.

— Защо ми отказвашъ, бе Пека — говорѣше му тя. Нищо нѣма да имъ направя. Само ще ги погледамъ миличкитѣ.

— Казахъ ти, че не може, нѣма да повтарямъ и повече нищо. Махни се! Стига вече си се натрапвала!

— Пека утре баница ще имъ донесе . . . Мама, какъ хубаво я мѣси . . .

— Дано се задавишъ отъ нея.

— За какво така продължително му се молишъ, Лиляно? — прекжснахъ разговора имъ азъ.

Пеката направи опитъ да се отстрани, но азъ бързо сложихъ ржката си по червентѣ му коси и го задържахъ.

— Какво ти иска Лиляна?

Пеката не ми отговори веднага. Повторно се опита да се откъсне, но азъ здраво го задържахъ.

— Пиленцата, госпожице, пиленцата искамъ да ги видя. Въ „Живото кѣтче“ имало малки голички пиленца, и той не ни пуца да ги видимъ. Сърдитъ Пека!

— Защо не ѝ покажешъ „Живото кѣтче“?

— Е, щомъ е така, нека да отидемъ, -- недоволно отговори той. Бръкна въ дѣсниа си джобъ и издрѣнка ключа на „Живото кѣтче“. Лиляна радостно извика, улови ми ржката и съ всичка сила я притисна къмъ гърдитѣ си.

Тримата тръгнахме къмъ „Живото кѣтче“. Пеката тръгна най-напредъ и важно-важно почна да свири съ устата си. При самата врата той още веднажъ блѣсна малката си другарка и ѝ заповѣда:

— Стой! Не влизай веднага! Ще почакашъ малко.

Най-после се вмъкнахме въ „Свѣтая светихъ“. Въпрѣки че помѣщението бѣше времененно, азъ изненадана останахъ отъ реда и чистотата въ сгаята. Четири кафези съ птици: два сенигера, чифтъ гължби, три яребици и единъ скворецъ бѣха закачени на стената до прозореца. До тѣхъ бѣше поставена голѣма етажерка съ нѣколко саксии отъ различни цвѣтя. Въ бракувано дървено корито, дъното на което бѣше постлано съ рѣченъ пѣськъ и камънчета, пълно съ вода, плуваха нѣколко риби и жаби. До него въ газова сандѣкъ бѣ настанено едно мише семейство. Отъ другата страна на стаята върху пълно съ олама кринче лежеше квачка, съ което бѣше се случило важно събитие — опилила дванадесетъ пиленца, за които Лиляна бѣше се научила,

— Божичко, колко е било хубаво тука! — Още отъ вратата извика Лиляна и конвулсивно почна да диша. Следъ това направи още нѣколко крачки напредъ, спрѣ всрѣдъ стаята и почна най-внимателно единъ по единъ да разглежда всичкитѣ обитатели на „Живото кѣтче“.

— Какво стоишъ, като закована тамъ и се чудишъ? . . . Ела тука! Подредъ всичко ще ти покажа. Какъ искашъ, най-напредъ отъ мишкитѣ ли да почнемъ? — извика Пеката.

Но чернооката ученичка, дълбоко развълнувана отъ всичко това, което виждаше, не обърна внимание на думитѣ му.

— Ой, зайченце! — извикана тя, и клекна до него.

— Ела тука ти казвамъ! — сърдито повтори пакъ Пеката. — Най-напредъ мишкитѣ ще ти покажа, Сто пѣти сандѣка имъ нѣма да отварямъ.

Лиляна съ мъжа откъсна погледа си отъ зайчетата. Стана и се приближи до директора на „Живото кѣтче“. Застапахъ азъ задъ тѣхъ.

— Ето, — почна да показва Пеката, — мишето семейство. Това е майката, а това — малкитѣ рожби. Тѣ бѣха осѣмъ, ала мжжкитѣ изеде едно, та сж останали седемъ. Мишлетата се раждатъ голи и трѣбва, да се държатъ на топло . . .

Пеката още много нѣща разказа изъ живота на мишкитѣ и Лиляна съ най-голѣмо внимание го слушаше. Ржцетѣ непрекъснато тя притискаше къмъ гърдитѣ си, нейниятъ най-обичанъ жестъ, и отвреме — навреме цѣлата потреперваше.

— Гледайте, сега е най-интересното! — продължи Пеката. Отвори кафеза, бръкна съ ржката и извади мишето гнѣздо, направено отъ памучна вата. Въ памука се мърдаха седемъ червени и голи мишлета. Сжщо като шоколаденитѣ прасенца, изложени по витринитѣ на сладкарницитѣ.

— Червенки! — едва проговори ученичката. По движенията на тантелата около шията ѝ познахъ бързото биене на сърдцето ѝ. Инстинктивно тя посегна съ едната си ржка къмъ малкитѣ животинчета.

— Да не би да си посмѣла да ги пипнешъ! — строго забеляза Пеката. — Само отдалече ще ги гледашъ!

— Следъ това той повърна гнѣздото съ мишченитѣ рожби и извади майката, лъскава, съ остра муцунка и свѣтли очи. Мишката почна да бѣга по Пековата ржка и се мушна въ ржака му.

— Видишъ ли? Азъ я опитомихъ. Винаги я храня на ржката си, — важно отсѣче Пеката.

Презъ туй време Лиляна бѣ се обърнала къмъ квачката. Главичката на едно малко пиленце бѣше се показала изъ перушината ѝ. Лиляна съ майчинска ловкостъ посегна и хвана пилето.

— Милото ми пиленце . . . жълтичко . . . мжничко . . . — почна да го милва тя и цѣлува.

До като цѣлиятъ организмъ на Лиляна треперѣше отъ нежностъ и умиление, Пеката отъ ядъ като лакомотивъ започна да пжшка. Зачервенъ като ракъ, разчорленъ, съ свити юмруци той бѣ готовъ да удари Лиляна, ако не бѣхъ го задържала.

— Каква си грубиянка, извика той, дай пиленцето!

Посегнахъ и взехъ изъ ржцетъ на уплашеното момиче малкото пиленце и внимателно го впуснахъ подъ квачката.

— Не тя, а ти си грубиянинътъ, Пека! — забелязахъ азъ.
— Защо така незаслужено оскърби момичето?

Заднишкомъ, съ начумерено лице, Лиляна почна да отстъпва къмъ вратата, безъ да свалеше очи отъ Пеката. Подпре се на стената, зави лицето си съ престилката и заплака. Хванахъ за ржце и двамата и излѣзохме навънъ. Насрѣща ни сладкодумната Тота, моя миналогодишна ученичка.

— Тотке, както можешъ утѣши другарката си Лиляна. Пеката я много оскърби.

Съ малкиятъ грубиянинъ влѣзохме въ учителската стая.

— Пека, защо така необмислено обиди своята другарка?

Пеката само гледаше въ земята, мълчеше и пжшкеше.

— Вѣроятно ти помисли, че Лиляна иска да вземе малкото пиленце за себе си ли? Или се уплаши, че тя нѣкакъ може да го повреди ли? Не виждаше ли какъ нежно тя го пипаше и милваше?

Следъ тия мои думи Пеката още по вече зачервенѣ. Виждахъ, че едвамъ задържа гнѣва си. Отъ ядъ даже и плюмна на земята.

— Госпожице, Маро, — извика нервно той, — моля ви се, още веднажъ не ми водете момичетата тука. Животнитѣ сж за учене, а не за цѣлуване. Момичетата да си направятъ кукли и тѣхъ нека да ги милуватъ и целуватъ, колкото си искатъ.

— Драги Пека, какво приказвашъ? — прекжснахъ го азъ. — Значи ти и мене не допускашъ въ „Живото кѣтче“. При това, Лиляна съ какво е по-долна естественичка отъ тебъ? И тя като тебе не върши ли добре своитѣ наблюдения върху природата и опититѣ въ класъ? А че обича да милва малкиятъ животинчета, какво има отъ това?

— И азъ обичамъ животнитѣ — обидено ме прекжсна Пеката, — но никога не съмъ ги галилъ като тѣхъ. Това не трѣбва да се позволява.

Не знаехъ съ какви думи да укротя вече твърдоглавия Пека. Прекжснахъ спора си. Не искахъ повече да защитавамъ добродушната Лиляна, защото бѣхъ убедена, че ще навлѣка върху себе си Пековата омраза. Освободихъ малкия грубиянинъ.

Въ отдѣла на „сѣвмѣстното възпитание“, отъ моитѣ ежедневни наблюдения, записахъ тоя малкъ инцидентъ.

Т. К. Новаковъ — Драговищица (Софийско)

СПЛАШЕНА

Отъ него день вторацитѣ щѣха да почватъ да пишатъ въ нови тетрадки съ мастило. Тѣ се радваха съ смѣтно чувство на безпокойствие. Нали тѣ сж чували отъ по-възрастнитѣ, че мастилото цапа и съ гума не се чисти. При все това самонадеяността имъ не ги напушаше. Това е естествено. Самонадеяността и куражътъ сж вложени отъ природата въ детската душа, тѣ я крепятъ и потикватъ къмъ развитие; съ тѣхъ отъ деца, каквито сж сега, следъ години ще станатъ господари и владетели на живота. Тѣ се радваха, но радостта на малката Рилка бѣше най-голѣма отъ всички. Тя е краснописка. Нейното писмо, писано съ моливъ, е най хубавото въ отдѣлението. То е като нанизана мъниста. Тя трептѣше отъ радостъ. Ахъ, какъ хубаво ще изглежда писаното отъ нея съ черно мастило на бѣла книга — мислѣше си детето. И предъ нея се мѣрка картината: какъ другаритѣ ѝ крадешкомъ поглеждатъ тетрадката ѝ и нищо не ѝ казватъ, но тя разбира, че всички я харесватъ, че нѣма по хубава отъ нейната. . . .

Звънецътъ удари за влизане въ втори часъ. Вторацитѣ сж по мѣстата си и чакатъ съ нетърпение учителя, за да почнатъ. — Забави се, — така имъ се струва, защото бързатъ. Нѣкои ставатъ и напръсти се приближаватъ до вратата на стаята, откrehватъ я леко и съ крайчеца на окоото си поглеждатъ къмъ учителската стая, да видятъ, дали иде и бѣгатъ пакъ на мѣстата си. Бѣгатъ, защото учителътъ имъ е строгъ и ако ги забележи, или завари извънъ чиноветѣ, сърди се, кара се и наказва.

Учителътъ имъ бѣше педантъ и точенъ. Той влѣзе навреме. Статийката, която вторацитѣ щѣха да преписватъ, бѣше написана отъ по-рано и закрыта на таблата. Раздадоха се тетрадкиѣ, перодрѣжкитѣ и мастилата. Прочете се статийката отъ нѣколко ученика, разгледа се съдържанието ѝ, правописа на нѣкои думи и най-после дойде редъ да се почне преписването на заглавието.

— Вземете перодрѣжкитѣ и почнете, — рече учителътъ, като даде напжтствия какъ да се държи перодрѣжката, кога да се попива и накрай настави натъртено:

— Внимавайте да не капнете или зацапате! Писането съ мастило е трудно, то не е като съ моливъ.

Тя натъртени думи посмутиха неукрепналитѣ още детски души. По сплашенитѣ трепнаха въ своята самонадеяность. За Рилка учителъовото предупреждение мина незабелязано. Тя взема самонадеяно перодрѣжката и я спуствна въ мастилицата и, преди още да тегли първата чертица, една капка се отрони отъ перцето и падна върху чистия листъ на тетрад-

ката. Въ това същото време учителят, който ходеше между чиноветъ и безспирно строго наставяше, заплашваше и отнемаше частица по частица отъ детския куражъ, приближи чина на Рилка, метна погледъ върху тетрадката, и забеляза капката и нервно крѣсна :

— Ето, ето на, още редъ не написала и я нацапала и като грабна тетрадката и повдигна я наравно съ лицето си и едно скъса първия листъ предъ цѣлото отдѣление . . .

— Така ще постъпвамъ съ всѣка изцапана тетрадка, а следъ това ще има и наказание.

При видѣтъ на това зрелище и тия закани, децата се спласиха, на нѣкой почнаха да треперятъ ржчичкитъ, а самонадеяната Рилка се срази. Тя се почувствува унижена и оскърбена. Това бѣше прекомѣрно много за нейната чувствителностъ. Преждниятъ куражъ и преждната радостъ я напуснаха. Една обесърдителна мисль се показа въ малкото детско съзнание и почна сама да си говори:

— Трудна работа било писането съ мастило. Това не е за менъ; на това азъ не мога се научи. И като въздѣхна и погледна зависливо на молива, сложенъ до перодръжката на чина, стана и мжчно, доплака и се.

— Продължавайте и внимавайте, — настави още по-натѣртено учителя. Децата, следъ като за малко бѣха спрѣли и се сгушили, за да премине бурята, отново нерешително повдигнаха перодръжкитъ.

До края на часа имаше много изцапани тетрадки, разлѣни мастила, прескочени редове, зачеркнати думи. Учителятъ неоснователно се сърди, вика, тропа, фуча . . .

Рилка, следъ като малко се поокопоти, направи новъ опитъ. Сега тя се научи, макаръ и скъпо, да не спуща перодръжката до дъното на мастилницата. Но куражътъ и вътрешниятъ потикъ липсваха. Тя написа статийката, но написаното бѣше нескопостно, не приличаше на преждния неинъ почеркъ. Бѣше разкривено, съ неправилно надебелени линии и погрѣшно. Детето само не бѣше доволно отъ написаното.

Страхътъ, внедренъ въ душата му къмъ писането съ мастило, си остана. Следъ този день детето имаше още единъ — два пжти неприятностъ въ часа по писане съ мастило. Това още повече усили мисълта, която отначало изникна въ съзнанието му: че писането съ мастило не е лека работа. По нататъкъ този часъ, когото по-рано тѣй силно обичаше и посрещаше съ радостъ, му стана противенъ. Страхътъ отъ него се увеличи. Въ този часъ детето се косѣше, нервираше и винаги духътъ му бѣше въ възбудено състояние: да не капне, зацапа, сгрѣши. Часоветъ по писане му се виждаха дълги, мжчителни, дори и страшни.

Посрѣщаше ги тягостно и съ облекчение ги изпращаше. Това патологическо душевно състояние се отрази и върху по-

черка на детето. Той се промъни до неузнаваемостъ. Много нейни другари я надминаха.

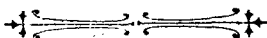
А учителятъ въчно пѣше своята законителна, предупредителна и обезсърдителна пѣсенъ.

Той често натякваше на сплашеното дете, на Рилка :

— Какъ пишеше, а какъ сега пишешъ.

Така е :

Детската душа е като нѣжно цвѣте. Както това последното отъ най-слабия повѣй на хладина, студенина трепва, собира листца, клюмва и повѣхва ; така и душата на детето обезкуражена, обезсърчена, сплашена и обидена изгубва вѣрата си, престава да се развива, почва да линѣе.

Н. Веневъ — Габрово.

МИШКАТА ВЪ КЛАСНАТА СТАЯ.

Студена зимна сутринъ. Навредъ е навалѣлъ снѣгъ : по улици, покриви, дървета, телефонни жици . . . Тѣсни пжтечки сж проправени отъ пжтнитѣ врата на кжщитѣ до главната пъртина по срѣдата на улицитѣ. Тукъ тамъ се мъркатъ сгущени хора, които бързатъ по разни посоки. Между тѣхъ съмъ и азъ, запжтилъ се къмъ училището. Тамъ ме чакатъ малкитѣ очички и сърдчица на моитѣ първокласници. Но зная, че тамъ чака и . . . инспекторътъ. Мърна ми се снощи нѣкжде по улицата. Значи, днесъ ще ни бжде на гости! . . . Да, трѣбва да го гостя съ нѣщо по-хубаво! . . . Имамъ граматика. Миналъ съмъ всички видове мѣстоимения. Сега трѣбва да направя преговоръ . . . Да, да, непременно преговоръ! . . . Нѣкакво упражнение : диктовка или . . . Най-хубаво — една диктовка, въ която да се намѣрятъ и подчъртаятъ мѣстоименията, а после да се означа, кое мѣстоимение какво е. Така ще бжде добре. Но нали и тукъ трѣбва да се прояви учениковата самодеяностъ ? Тогава? . . .

Вече съмъ предъ училището. Натискамъ заледената дръжка на входната врата. Въ коридора топлина, шумъ и . . . дежурния учителъ.

— Инспекторътъ е тука, — казва той

— Зная. Тъкмо за него мисля.

Влизамъ въ учителската стая. Нѣколко подранили колежки и колеги сж наобиколили печката. Между тѣхъ е и той.

— Добро утро ! Добре дошли, господинъ Инспекторе !

— Добро утро ! Благодаря ! Втория часъ съмъ при васъ.

Какво имате по български езикъ ?

— Преговоръ за мѣстоименията.

— Добре ! На урокъ по граматика не съмъ идвалъ при васъ. Интересно ще бжде да видя, какъ работите !

— Нали е „граматика“, кой знае, колко интересно ще бжде?

— Все пакъ . . . Именно, тукъ учителтъ може да прояви най-добре своето умение, като отъ сухата граматика създаде приятна наука за малкитъ.

— Възможно е.

— До виждане! . . .

Звънецътъ за първия часъ прозвуча изъ коридоритъ. Всички учители заминаха по мѣстата си. Отидохъ и азъ при своето вѣручение . . .

На втория часъ сме при първокласницитъ. Съ любопитство и смирение посрѣщатъ тѣ голѣмия гостъ, който тихо се провира между тѣхъ и заема мѣсто на задния чинъ. Всички отправятъ очи къмъ мене и чакатъ да почнемъ нѣкаква работа.

— Както виждате, при насъ е дошълъ господинъ Инспекторътъ да чуе и разбере, какъ учимъ уроцитъ по граматика. Презъ този часъ ще направимъ преговоръ за учителтѣ мѣстоимения. Спомнете си добре, на кои думи казваме мѣстоимения! После — какви видове мѣстоимения знаемъ! Така! Но ние учимъ мѣстоименията, не само да ги знаемъ и познаваме, а и да си служимъ съ тѣхъ, когато говоримъ и пишемъ. Можемъ ли направи ей сега едно съчинение, но при условие, че въ всѣкое изречение ще се помжчимъ да употребимъ по нѣкое и друго мѣстоимение?

— Можемъ, можемъ, господинъ учителю!

— Що ни трѣбва най-напредъ, за да направимъ съчинение?

— Трѣбва ни предметъ или случка, за които ще пишемъ.

— Хайде тогава намислете, за какво да пишемъ!

— За първия снѣгъ, господинъ учителю.

— Първиятъ снѣгъ отдавна мина. Неумѣстно е да се пише за него.

— За нѣкой немирень ученикъ.

— То и така може, но вмѣсто да измисляме немирни ученици, по-добре ще бжде да си спомнимъ нѣкоя случка, станала тукъ въ класъ или навънъ нѣкжде.

— За мишката г-нь учителю! извиква нѣкой.

— За мишката, за мишката! — провикватъ се всички.

— Добре, за мишката, но ето: азъ и господинъ инспекторътъ не знаемъ, за каква мишка става тукъ дума!

— Азъ да разкажа!

— Азъ, азъ, азъ . . .

— Чакайте сега! По редъ! Стани ти!

Най-напредъ единъ ученикъ разказва, после другъ допълня, трети поправя нѣщо и т. н.

— Стига толкова! Разбрахме случката. Сега за нея ще направимъ съчинение. Но какво ни трѣбва да спазваме?

— Въ всѣкое изречения да има мѣстоимения.

- Така! Преди това що ни трѣбва?
- Заглавие, господинъ учителю.
- Добре. Всѣкой да намисли по едно заглавие и, което е най-хубаво, него ще приемемъ!
- Азъ намислихъ, господинъ учителю: „За една мишка“.
- Не е добро. Азъ намислихъ друго: „Какъ една мишка изкочи изъ вентилатора“.
- Много дълго, господинъ учителю. Моето е по хубаво: „Смъртъта на мишката“.
- У-у, много страшно! Друго, господинъ учителю: „Мишка въ класната стая“.
- Сега изберете едно отъ тѣзи заглавия!
- „Мишка въ класната стая“.
- Напишете го всички въ тетрадките си! Сега намислете първото изречение!
- „Въ петъкъ първия часъ имахме естествена история“.
- Изречението е добро, но какво казахте, че трѣбва да има?
- Мѣстоимение, господинъ учителю.
- „Въ петъкъ първия часъ *ние* имахме естествена история“.
- Напишете го всички! Сега второ изречение.
- „Учительтъ извади една съученика да разкаже урока“.
- Нѣма мѣстоимение, господинъ учителю. Трѣбва: „Учительтъ извади една *наша* съученичка да разкаже урока“.
- Напишете и него! Трето изречение.
- „Една мишка ненадейно изкочи изъ вентилатора“.
- Пакъ нѣма мѣстоимение.
- По-добре е: „Въ *това* време една мишка ненадейно изкочи изъ вентилатора“.
- Преди да го напишете, трѣбва да разберемъ, каква дума е *вентилаторъ* и какво значи?
- Чужда дума трѣбва да е, господинъ учителю.
- Да, чужда дума е, но знаете ли, какъ ще се каже на български? (Мълчание). За какво служи?
- За провѣтряване на въздуха въ стаята.
- Е, щомъ е така, какъ можемъ да го наречемъ?
- „Провѣтритель“ . . .
- Така работата продължава, докато въ тетрадките на всички ученици се получава следното съчинение:

МИШКА ВЪ КЛАСНАТА СТАЯ.

Въ петъкъ първия часъ *ние* имахме естествена история. Учительтъ изважда една *наша* съученичка да разкаже урока. Въ *това* време една мишка ненадейно изкочи отъ вентилатора. *Всички* изплашено завикахме: „Мишка, мишка!“ . . . *Тя* сжщо се уплаши, втурна се подъ чиноветъ и почна да обикаля изъ стаята. *Ние* подскачахме на мѣстата *си*, за да не

се покатери по краката ни. Нѣкои отъ момчетата се опитаха да я хванатъ. Следъ кратко гонене тѣ я заградиха при печката. Единъ ученикъ я настѣпи съ кракъ и я смаза. Другъ я хвана за опашката и я изхвърли презъ прозореца навънъ. Следъ това ние насѣдахме по чиноветѣ и продължихме работата си.

— Единъ да прочете цѣлото съчинение! Другъ! Сега да провѣримъ думитѣ на всѣко изречение и, ако нѣкои отъ васъ сж направили грѣшки, веднага да си ги поправятъ...

Четатъ се изреченията едно по едно, спираме се на посъмнителни думи, говоримъ, какъ се пишатъ, де какви знаци се поставятъ и въ сѣщо време всѣкой си поправя съърканото. На дѣската не написваме разказа, за да се даде възможност на всѣкого, самъ да приложи знанията си по правописа. Правимъ само обща поправка, та ученицитѣ взаимно да си подпомагатъ при изправене сторенитѣ грѣшки. При такава работа се проявява *самодейностъ* и *взаимодейностъ*.

Въ края на часа порѣчвамъ: — У дома си всѣкой да подчъртае мѣстоименията въ разказчето и да надпише, ксе какво е. Звѣнецътъ ни напомня вече за излизане. Гостътъ съ весело настроение напуща стаята на моитѣ първокласници, които го изпращатъ доволни, задето чрезъ злата участъ на своята мишка му създадоха часъ за приятно занимание. Тѣ показаха още, че съ малкитѣ си творчески сили могатъ да направятъ отъ сухата граматика полезна и свежа наука.

Молитва за родината

Andante religioso.

Хар. Киряковъ

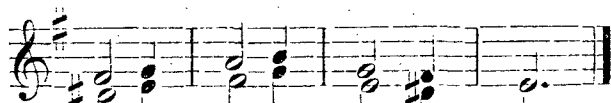
Боже свѣтли, Боже ми-ли краятъ

роденъ за-па-зи. Подкре-пи ни,

дай ни си-ли да го па-вимъ отъ вра-

зи подкре- пи ни, дай ни си - зи

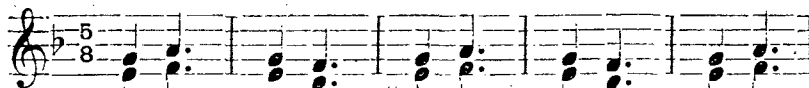
да го на зимъ отъ вра- зи.

Въ него ний сме се родили,
И живѣемъ, и растемъ,
И за него, Боже мили,
Сме готови да умремъ.

Коледна пѣсенъ.

Allegro.

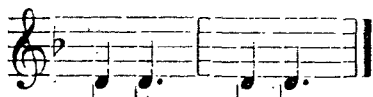
Хар. Киряковъ.

Стани нине . госпо - ди - не дошли

сж ти добри гости, дошли сж ти

добри гости.

Стани нине, господине, Писанъ колакъ, чаша вино
Дошли сж ти добри гости, Че ти носятъ добъръ хаберь:
Добри гости — коледари, Крави ти се отелили,
Да ги даришъ добра дара, Овци ти се обягнили,
Добра дара — писанъ колакъ, Кобили се ожребили.

Ратакинче.

(коледарска)

Alegretto.

X. Киряковъ

Мо-ми чен-це ко-ки-чен-це кой ти ку-пи

тън ка ри-за тън-ка ри-за ко-при-не-на

на гър-ди й яс-но слънце.

Момиченце, кокиченце, На поли й рой звездици?
 Кой ти купи тънка риза, Ой-ви вази коледари,
 Тънка риза копринена: Катъ питате да ви кажа!
 На гърди й ясно слънце Повика ме Божа майка

За слугинче, ратакинче,
 Да си бавя млада Бога,
 Та ми дари тънка риза
 Тънка риза копринена.

Три овчари и Св. Георги

(коледарска)

Весело

M. K. Погончевъ

Тръгнади сж три ов-чари, ко-ладе, кола-де,

да си търсятъ лѣто-вице, ко-ладе, кола де

2. Лѣтовище, мандровище, к. к.
Че ги срецна черна чума, к. к.
3. Извърза ги на едиць синджиръ, к. к.
Извърза ги, подкара ги, к. к.
4. Че ги срецна свети Георги, к. к.
Проговарятъ овчаритѣ: к. к.
5. Ой та тебе свети Георги, к. к.
Огърви ни отъ тозъ синджиръ, к. к.
6. Ще те даримъ на Гергйовдень, к. к.
Три овена съ вити рога, к. к.
7. Тебе пѣемъ, Бога славимъ, к. к.
Отъ Бога ви много зрави: к. к.

Сурова година.

Бързичко

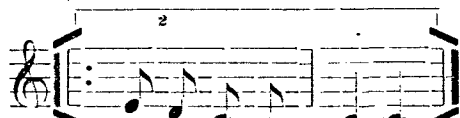
М. К. Погончевъ

Не ка е чес- ти- та, ве- се- ла и си- та,

не- ка да е здра- ва Богъ добро да да ва

Богъ добро да да ва!

2. Нека е щастлива,
С'пълнѣтъ класъ на нива,
С'грозде по лозята,
С'радоеть у сърцата | 3. Нека е спокойна,
С'плодь богата, гойна;
Къща да е пълна
С'медъ, коприна, вълна. |
|---|---|

4. Нека щедро носи
На сираци боси
Щасгне до амина,
Сурова година!

Восевски.

СНЪЖИНКИ.

Живо

Ив. Ив. Генчевъ

Хвъркатъ бѣли пепе-рудки махатъ ми съ крила

Ний сме весе- ли и лу-ди, Вънъ при насъ е

ла Вънъ при насъ е- ла.

1. Хвъркатъ бѣли пеперудки, 2. При насъ румени играчи
 Махатъ ми съ крила: Отъ кога крещатъ,
 — Ний сме весели и луди, II шейни дорде се сдрачи,
 Вънъ при насъ ела! Все летятъ летятъ!

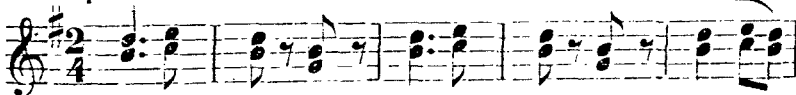
3. Хвъркатъ бѣли пеперудки
 Махатъ ни съ крила:
 — Ний сме весели и луди
 Скоро вънъ ела!

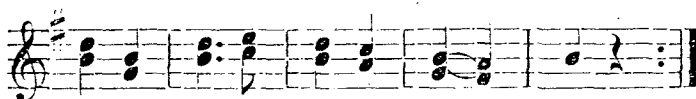
Раиъ Босилекъ.

Нова година.

Умѣрено.

Хр. Ат. Ваневъ

f 1. Вечъ из- ми- на за ви- на- ги ста рата го- ди- на, *p* С'благъ и пѣженъ погледъ

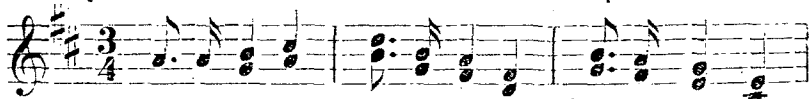
днеска по-ва- та на- че - на!

2. Нека бжде тя за всички
Весела, честита!
Нека съ рози мързливни
Бжде тя увита! | 3. Нека радостъ по земята
Всжде да разлѣе!
Нека всичко що е живо,
Сладко да се смѣе! |
|---|---|

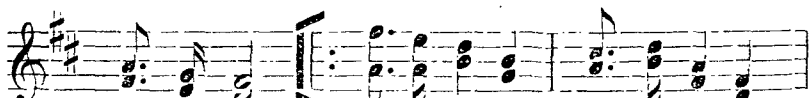
Зима.

Умѣрено

Хр. Ат Ваневъ

p 1. Тежка зима, ло-шо време, я ка-къвъ е

сгудъ и ледъ, по го ра-та по по-ле-то

нѣ-ма ни ли- ста ни цвѣтъ ста ни цвѣтъ.

2. Вижъ врабчето о, горкото,
Какъ измжчено отъ гладъ
Не го свърта на дървото
Скача търсен троха хлѣбъ | 3. Гледай, гледай какъ наднича
Горе, долу на страна
Ахъ, горкото гладъ го мжчи
Търсен нѣщо за храна |
|--|--|

Текстъ * *

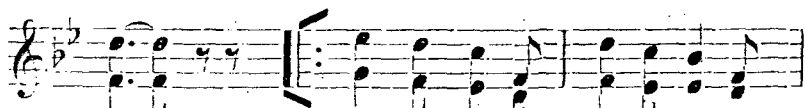
Подъ снѣга

Бързичко

Хр. Ат. Ваневъ

1. По-крива снѣгъ зе-мя-та не се търпи сту-

дътъ

Из-вѣх-на-ха цвѣ-тя-та безъ

шу-ма е ле-сътъ.

2. Но подъ снѣга въ земята
Живота пакъ вирѣй:
Тамъ зрѣятъ семената,
Кои орача сѣи.

3. Презъ зима въвъ земята
Завивка е снѣгътъ,
Подъ нея семената
Се пазятъ отъ студътъ.

К. Величковъ.

ИЗЪ УЧИТЕЛСКИЯ ЖИВОТЪ.

Ат. Карааврамовъ.

МОСТЪ ЗА НЕГО...

Южно, на десетина километра отъ голѣмия градъ, до самия брѣгъ на широката рѣка, е разположено малко селце. По срѣдата му, на обширенъ площадъ, величествено и гордо се издигатъ множество вѣковни джбови дървета, които презъ всѣко време отъ годината му придаватъ особенна прелестъ. Паднатъ ли, осланени, есень листата имъ, които вѣтърътъ отнася далече по безплодното поле, снѣгъ ли отрупа старитѣ имъ клоне, надъ които ято врани прекарва зимнитѣ си нощи, зашумятъ ли листата имъ пролѣтъ и лѣте тѣ всички разправятъ за една легенда, която ние завѣщало времето.

Въ малка, спрѣтната, чиста и грижливо наредена кѣща, живѣла скромна учителка. Кждрици украсявали хубавото ѝ чело. Усмивка всѣкога озарявала червентѣ ѝ устни Животъ бликалъ въ очитѣ ѝ.

Радвали ѝ се децата въ училището. Обичали я селянитѣ. Драго било всѣкому да я срещне. Тя била любима на момитѣ отъ селото, а най-вече на учителя на близкото село, на когото странитѣ всѣкога ставали румени, щомъ я види.

Имала тя въ сѣщата кѣща другарка — селянка, сѣщо така хубава, като майска роза — мома за женене. Излизали тѣ на двора, подъ сѣнчеститѣ дървета, постигали многоцвѣтенъ килимъ надъ зелената трѣва и сѣдали да работятъ. Учителката бродирала своитѣ китни дари, а другарката ѝ се занимавала съ плетката на разноцвѣтни тантели. Минавали спретнати ергени край оградата, а очитѣ имъ не падали на земята. Тѣхъ не привличали хубавитѣ цвѣта въ градината.

Тѣ не чували сладкогласнитѣ пѣсни на ластовичкитѣ и славейчетата, кацнали по старитѣ клоне на вѣковнитѣ на срещни дървета. Друго вълнувало и кипѣло въ тѣхнитѣ гърди

Въ отвѣдното село, разположено задъ широката рѣка, учителътъ билъ неспокоенъ. Всѣки день, следъ часоветѣ, яхналъ на силенъ конь, той изминавалъ бързо, като вихъръ равнината, а понеже водата на рѣката била намалѣла отъ небивалата суша, преминавалъ тихитѣ ѝ води и се отправялъ къмъ вѣковнитѣ джбове, кждето отсѣдалъ на сѣнка. Сърдцето му силно тупяло

Едно желание го измжчвало — да види скромната учителка, следъ което му ставало леко на душата. Като опияненъ той ходилъ по нея, но тя, макаръ и неспокойна, се държала равнодушно къмъ него.

Но ето, че завълъ тжженъ есененъ вѣтъръ. Донесълъ той мъгли и дъждове. Придшла рѣката, размжтила се, разлѣла се на длъжъ и на ширъ изъ полсто. Присрала се всѣки въ стаята си на топло. Засѣднала тжга въ душата на учителя. Отвреме — навреме слабото слънце на тъмно-синьото небе, изпращало свѣтлитѣ си лжчи надъ тихитѣ води на рѣката, която вече било невъзможно да се премине, и пакъ се прибрало въ приятна, тиха, вечерна хладнина на западъ.

Минало време. Въ душата на любимата сжщо засѣднала мжка. Тя изгубила предишната си веселостъ. Седнала до прозореца, по цѣли дни работяла скжпитѣ си дѣри, а мисълъта ѝ се носила къмъ него. Въ такива минути тя ги обсипвала съ нѣжности, и сълзитѣ ѝ биле гостиви да бликнатъ, като водитѣ на бистъръ планински потокъ.

Излизала учителката край брѣгътъ да освежи лицето си. Отправила напраздно погледъ въ далечината и стояла дълго замислена. Тжга я притискала. Тя искала да премине рѣката, да отиде при него, да му каже, че го обича, да изплаче болката си, но рѣката била непроходима, нѣмало мостъ, по който да премине.

И замислила тя да даде воля на мжката си, която я притискала . . .

* * *

Изминала студената зима. А тя била необикновена тая година. Затрупани били съ дълбокъ снѣгъ малкитѣ селца. Затворени биле пжтищата и никой не смѣялъ отъ селянитѣ да излѣзе на нѣкжде.

Заледена била земята. Замръзнали буйнитѣ рѣки, скочвани биле тѣ въ дебелъ грапавъ ледъ. Студътъ билъ непоносимъ. Морето дори замръзнало покрай брѣговетѣ си. Всичко живо се изпокрило предъ незапомненитѣ бури, които на нѣколко пжти преминавали все по-силни и по-страшни. Появили ес смѣли глутници вълци, които нападали добитъкътъ тукъ-тамъ изъ селата. А когато времето се поразведрило и милостивото слънце изпратило топлитѣ си лжчи на земята, дебелиятъ снѣгъ започналъ бързо да се топи. Потекли буйни вадички. Съ страшенъ пукътъ се прѣскали ледоветѣ. Рѣкитѣ се изпълнили, наводнили ѝ започнали продължително и зловещо да шумятъ. Изплашили се селянитѣ. Рѣката прииждадала. Тя влачела дебели ледени блокове, и като планини ги натрупвала по брѣговетѣ си. Тихитѣ ѝ по-рано води, сега стремително се спущали далечъ нѣкжде къмъ морето.

По цѣли дни стояла учителката до замжления прозорецъ. А мисълъта ѝ се носила тамъ при него. Искала тя да го види. Позѣхнало лицето ѝ. Покрила го бледина. Изгубила

се радостната ѝ усмивка. Тъга осланила и притиснала душата ѝ.

Въ училище децата кротко посрѣщали угрижената си и повѣхнала учителка.

Селянкитѣ, когато привечеръ отивали съ бѣлитѣ си менци за вода, не веднажъ, при срѣща, я спирали и запитвали:

— „Какво ти е, учителке? Защо си тъй посърнала?“

А тя свеждала глава низко къмъ земята, за да скрие смущението и бистритѣ си сълзи, и тихо отговаряла:

— „Тѣй, нищо не ми е, мисля си само...!“

И ги отминавала бързо. А тѣ очудени гледали подире ѝ, какъ извива кръшна снага, и се прибира въ дома си.

* * *

Далечъ, задъ морето, кждето се изливали тихитѣ води на рѣката, ластовичкитѣ и славейчетата, били се приготвили за дълъгъ уморителенъ пжтъ. До тѣхъ, каточели долетѣли тжгитѣ на тихата учителка, и тѣ решили да се върнатъ въ старитѣ си гнѣзда. Може би, съ своитѣ нѣжни, сладкогласни пѣсни, тѣ искали да влѣятъ радостъ, да утешатъ наскърбената ѝ душа.

И ето, единъ чудно хубавъ топълъ день, тѣ литнали високо горе къмъ синьото небе, за да пристигнатъ до вѣковнитѣ джбове, които имъ шептѣли най-щастливо изживѣни минути, презъ много хубави, чаровни пролѣтни и лѣтни дни. Безгранична любовъ ги привлича къмъ високата стара училищна сграда, подъ стрѣхата, на която тѣ вѣрвали, че ще намѣрятъ спокойно убѣжище въ старитѣ си гнѣзда, както това било нѣкога.

Кокичетата отдавна подали бѣли си гиздави главички. Минзухарьтъ, синчецьтъ и благоуханната теменуга прецьвтѣли. Аленитѣ рози се биле разпукнали и прѣснали своя благодатенъ ароматъ, но никога вече учителътъ не се върналъ да отседне, поне за последенъ пжтъ, подъ сѣнката на стария джбъ. Напраздно, съ затаенъ дѣхъ, дни и нощи, го очаквала тя...

* * *

Била тиха майска вечеръ. Луната грѣяла надъ тъмнитѣ планински чуки. Утихнало било цѣлото село. Никжде нѣмало жива душа. Всички почивали. Тѣ биле заспали своя първи сладкъкъ сънь.

Чулъ се конски тропотъ. На госпожицата трепнало сърцето. То започнало силно да бие. Станала тя, и отишла до прозореца, но въ мигъ луната залѣзла, и земята потънала цѣла въ мракъ. Настанала пакъ пълна и глуха тишина. Съньтъ ѝ изчезналъ. Стояла тя озадачена, загледана въ тъмнината: — „Дали е той, или пѣкъ това е нѣкой отъ сватовницитѣ на добрата ѝ другарка, която имъ отказала своя годежъ по миналата нощъ?“

Изведнажъ блѣснали високи до небето огнени пламъци. Извили се горе надъ плѣвнята кълба димъ. Обхваната била и къщата.

Уплашена, учителката изпищѣла, и паднала надъ скрина, където биле скътани изящнитѣ дарове. Чули се писъци, глъчка. Настанала суматоха . . .

Въ това време, въ съседното село учителтъ почивалъ следъ дневната умора. Той билъ унесенъ въ чаровно съновидение. Високо горе въ синьото небе, обграденъ отъ свѣтълъ ореолъ, единъ образъ милъ, скъпъ за него и незабравимъ, билъ обхванатъ отъ пламъци. Той му отправилъ своя умолителенъ погледъ и му протѣгалъ ръце за помощъ. Въ неописуема радостъ отъ нѣжността, съ която, тя се обръщала къмъ него, сияющъ отъ щастие, той се усмихналъ и ѝ подалъ ржка. Но изведнажъ му се сторило да чува писъци, и се събудилъ.

Сънъ ли е било това или действителность!

Въ съседното село, наистина, се издигали до небето огнени пламъци. Сърцето му се свило отъ болка, и като хала се втурналъ, яхналъ надъ буйния си конь подиръ сѣнкитѣ на групата хора, залутани нататъкъ въ тъмнината. Безстрашно пребродилъ той мжтнитѣ, широки води на рѣката и отседналъ пакъ подъ стария джбъ. Съ свѣткавична бързина се втурналъ средъ огненитѣ пламъци, и учителката не усѣтила какъ здравитѣ му ръце я повдигнали и отнесли далечъ подъ тъмнитѣ сѣнки на дърветата. Следъ нея донесли дароветѣ, и частъ отъ покжжнината ѝ. Другарката ѝ горчиво проливала сълзи надъ нея.

А селянитѣ доогасявали страшния пожаръ.

* * *

На другата утринъ, щомъ изгрѣли първитѣ златистѣ зари, пристигналъ въ училището инспекторъ. Той билъ възвисокъ, черноокъ човѣкъ, съ сурово и задебѣло лице. Безъ да знае, безъ да подозира нѣщо, влѣзълъ въ канцеларията и седналъ да си почине.

Вѣрна на дългътъ си, дошла на време и учителката. Учтиво размѣнили тѣ поздравления, и заедно влѣзли въ класната стая. Урокътъ започналъ.

Затрепѣлъ развълнувания ѝ гласъ. Тихо, съ трепетъ въ душата, заговорила тя на децата.

Запитала ги, дали сж видѣли вече пѣстритѣ ластовички, дали сж чули сладкия гласъ на славейчетата и на другитѣ прелѣтни птички?

А децата съ звънливъ гласъ ѝ отговаряли, че тѣ вече видѣли, какъ ластовичкитѣ си направили гнѣздата подъ стрѣ-

хата на училището, и дори чули какъ малкитѣ имъ тамъ писукають.

Започнала учителката своя разказъ, и децата съ увлѣчение слушали. Не скривали тѣ своята обичъ и възхищение отъ нея . . .

* * *

— Щастливи биле децата, ластовичкитѣ и другитѣ етички, които далече отъ югъ, отъ горещитѣ страни, прелѣтѣли и дошли при насъ. Обичали тѣ умѣрения климатъ на нашитѣ мѣста. Тукъ намирали сега обилно храна. Радвали се на малкитѣ си деца, които грижливо пазили отъ нападението на хищнитѣ птици и лошитѣ деца. Носѣли имъ храна, която грижливо спущали въ разтворенитѣ имъ човки. Любували имъ се. Гладѣли съ човкитѣ си мекитѣ имъ перца. Тѣ пѣяли весели и доволни въсредъ простора, кацнали по китнитѣ клоне на дърветата. Единъ пжтъ изъ горскитѣ усои отишли група деца. Тѣ били лоши, злосторници. Покачили се по извититѣ, грапави клоне на дърветата. Тѣ търсили мекитѣ легла на птичкитѣ. Намѣрили гнѣздата имъ, развалили ги, и безмилостно отнесли съ себе си малкитѣ имъ птиченца. Завърнали се беднитѣ имъ родители. Захвъркали, като луди, по разни страни и жално заплакали. Напраздно диряли тѣ децата си. Главата имъ била замаяна, въ очитѣ имъ се изписвала ужас на мжка. Чувалъ се само тревожниятъ имъ пискъ—тѣ оплаквали милитѣ си дечица, малкитѣ си любими пиленца, а и кжщичката имъ била вече изцѣло развалена. Нѣмало кжде да ренощувать.

„О, мили деца, не разваляйте гнѣздата!“—билъ последниятъ зовъ на учителката. Тя млъкнала, а въ очитѣ ѝ блѣснала сълза . . .

Децата слушали съ затаенъ дъхъ своята любима учителка. Нейната сълза не останала незабелязана за тѣхъ.

Станало едно дете и я запитало :

— „Ами вие, де ще спите, госпожице, довечера?“

Обадило се отъ мѣстото си друго :

— „Злосторници ли запалиха кжщата, въ която живѣхте?“

— Азъ видѣхъ, като те изнасяха, казало трето.

Веднага, въ неударимъ плачь, учителката закрила лице съ кърпичката си, и напустнала стаята.

Заплакали следъ нея децата предъ смаяния инспекторъ :

— Не плачете, деца! — успокоилъ ги той.

И макаръ никой никога да не е могълъ да разтвори съ кровищата на неговата душа, тамъ неволно се вгнѣздила и приютила тихата скръбъ на едно човѣколюбиво състрадание, на което той пожелалъ да даде воля. Излѣзълъ следъ нея, за да разбере по-добре болката на душата ѝ, и да я утѣши.

* * *

На двора старият училищенъ прислужникъ, съ дълъгъ прътъ въ ржка, току що посѣгналь да разтури гнѣздата на кроткитѣ и невини ластовички.

— „Стой, чакай, какво правишь?“ — почти съ сподавения гласъ му извикаль инспекторътъ.

— Ти събаряшъ въ мигъ това, което добрата ви учителка съ часове гради!

Спрѣль се бай Иванъ и го погледналь зачудено. Но срещналь горчиви укори за необмислената си постѣпка:

— „Единиятъ отвѣтре зида, а другиятъ отъ вѣнъ руши! Единиятъ лѣкува, а другиятъ трови тия крехки души!“ — говорѣль, обезпокоенъ, на себе си инспекторътъ.

А бай Иванъ, нечувствуващъ отговорностъ предъ поколѣнието, ковѣль въ умътъ си причини, за да се извинява и оправдава.

Влѣзли въ учителската стая, кждето учителката продължавала да се подзема и ридае . . .

— Мигаръ, за гнѣздата плаче! — мислѣль си и се чудяль бай Иванъ.

— Е, бива ли за тѣхъ да се плаче!

— Нѣма да ги съборя, учителке, нѣма, недей плака! — чистосърдечно, съ искренно желание да я утѣши, говорѣль той.

* * *

А учителятъ, следъ пожара, на връщане дълго време се борилъ съ мжтнитѣ води на широката и едва пребродима рѣка, докато да стѣпи на срещния брѣгъ, кждето старитѣ, плачуци върби навеждали низко клоне къмъ земята. Едва стѣпилъ на брѣга, той почувствуваль, какъ отъ умора силитѣ му го напустнали и падналь въ безсъзнание.

Минало се време отъ злополучния день. Здравето му било вече непоправимо. Надъ него бдѣла клетата му майка. Тя не могла да отгатне причината, която тѣй жестоко и безжалостно го покосявала. А той, безъ да подозира, че друго сърдце копнѣе по него, убеденъ, че не ще срѣщне повече отзвукъ на своитѣ чувства, заживѣль, като самотникъ, съ мжка въ душата си. И въ своята безнадежностъ, дирилъ утѣха въ книгитѣ, надъ които прекарвалъ по цѣли дни. Така, за него по-бързо и по-леко изминавали днитѣ. По съветитѣ на лѣкаря, преди още да настѣпи края на учебната година, той отпѣтуваль далечъ къмъ Западъ. Раздѣлилъ се отъ оня кжтъ, който причиняваль мжка въ душата му и който не му е даваль нито минута спокойствие. Отишѣль да дири утѣха и лѣкъ за огнѣтъ, който билъ пламналь въ гърдитѣ му.

А на отвѣдния брѣгъ на рѣката вече се била приключила изпитната беседа. Окичено било цѣлото училище съ цвѣтя. На „утрото“ децата декламирали и пѣли хубави пѣсни.

Раздадени имъ били свидетелствата. Всички селяни биле въ възторгъ и възхищение.

Бай Иванъ снелъ почтително шапка, поставилъ я подъ мишницата си и подалъ дѣсница да се сбогува съ учителката, която се покачила на каруцата, кждето предварително биль добре прибранъ и нареденъ багажътъ ѝ.

Последната хвърлила прощаленъ погледъ къмъ парадно украсената училищна сграда, къмъ групата девойки, които дошли съ китки въ ржка да я изпратятъ и развълнувана имъ отправила своето — „Сбогомъ!“

Пожелали ѝ добъръ пжтъ, и вихренно се понесли по равното поле силнитѣ коне.

Изъ пжтя, като мигновение, си спомнила тя за цѣлия свой животъ на село. И единъ образъ милъ ѝ и неспокоенъ се изправилъ въ въображението ѝ — седналъ до дънера подъ сѣнката на вѣковния джбъ. . .

И дълбока, продължителна въздишка се изтръгна отъ гърдитѣ ѝ, преди да влѣзатъ въ града.

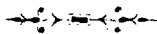
* * *

На следния день чудно хубавъ даръ привлечалъ погледитѣ на минувачитѣ край една отъ витринитѣ въ най-многолюдната улица на града.

Учителката направила най-скжпата жертва по своята несбждната мечта. Отъ продажбата на ценния си даръ тя решилъ да направи мостъ надъ широката ржка, да свърже чрезъ него раздѣленитѣ две души, а после да остане завинаги сама...

И сполучила: . . .

А когато преминала по него и достигнала до другия брѣгъ, кждето старитѣ плачещи вѣрби хвърляли своята тъмна и хладна сѣнка, тя почувствувала какъ безгранична лекота облада и възвисила душата ѝ.

ВЕСТИ И БЕЛЕЖКИ

Образцова детска библиотека в Парижъ. Единъ комитетъ отъ Съединенитѣ щати презъ 1924 г. подари на Парижката община сграда, покъщнини и книги за детска библиотека. Още същата година библиотеката бѣ открита и наречена „L'heure joyeuse“ (Радостенъ часъ). Ръководена умѣло отъ искрени приятели и добри познавачи на децата, днесъ тя е едно отъ най-хубавитѣ и най-интереснитѣ педагогически дѣла въ столицата на Франция. Тамъ децата всѣки день могатъ да преживяватъ по нѣколко радостни часове, да задозоляватъ и развиватъ вкуса си къмъ четене, да работятъ доброволно и свободно споредъ желаніята и душевнитѣ си нужди.

Хубавъ, просторенъ и широкъ салонъ. По стенитѣ художествени картини: Св. Гечовева бди надъ Парижъ (репродукция по Пюви де Шаванъ), пейзажи, сцени изъ детския животъ, изгледи. Наоколо полици съ книги, поставени низко, за да могатъ децата лесно да ги взиматъ. Нѣкои книги сж разтворени, за да привличатъ вниманието имъ: книги съ приказки и цвѣтни картини за малки деца, исторически и географски албуми, книги по естествознание и др.

Покъщнина отлична. Маса и столове съ различна голѣмина и височина. На една страна низки маси и столчета за 6 — 7 годишни деца, на друга — по-високи за по-възрастни деца. Въ кжтоветѣ масички съ по едно столче за деца, които искатъ да се отдѣлятъ съ своитѣ книги и сами да работятъ. Навсѣкжде — и по маситѣ и по полицитѣ саксии съ цвѣта . . .

Около 3000 книги, хубаво подвързани, сж на разположение на децата. Отъ най-търсениѣ книги, като ония, напр., на Жюль Вернъ, има по нѣколко екземпляра. Покрай книгитѣ различни детски и младежки списания: литературни, научни, туристически, скаутски и др. Сжщо и богата сбирка отъ картини: исторически портрети и сцени, географски изгледи отъ Франция и други страни, изображеня на деца споредъ знаменити художествени картини и пр.

Децата сами си избиратъ, сами дирятъ и взиматъ книгитѣ отъ полицитѣ. Даватъ се и книги за домашенъ прочитъ безъ никакъвъ залогъ. Децата, на възраст отъ 6 до 12 години, иматъ право да заематъ за 15 дни само по една книга, а по-възрастнитѣ — по две. За невърната навреме книга се плаща глоба по 10 сантима (50 ст.) за всѣки пресроченъ день.

Всѣки отъ малкитѣ четци получава лична входна карта, която трѣбва винаги да показва, когато влиза въ читалнята. Тя не може да се преостжпва другиму. Притежательтъ на

такава карта е длъжен да се измива ръцете, преди да влезе във библиотеката, да съобщава на ръководителя на библиотеката, когато се появи заразителна болест във семейството, да му пази грижливо книгите и списанията.

Библиотеката се посещава дневно от 9 1/2 ч. сутринта до 7 часа вечерта от около 60 — 70 деца, на възраст от 6 до 16 години. Тя се ръководи от няколко госпожи и госпожици със специална подготовка. Те отговарят със най-голяма благосклонност на всички детски запитвания, дават упътвания, надзират четенето на малките четци.

Във хубави дни читалнята се пренася подъ сънчестите дървета във двора.

Всъки ден след 5 часа децата могат да учат във читалнята училищните си уроци или да приготвят писмените си работи.

Вска седмица един от по-възрастните чегци събира всичко, що намира във библиотеката относно някоя историческа личност или относно някоя идея, и нарежда малка изложба. Специални обявления привличат вниманието на другите деца върху изложбата:

— Не забравяйте да разгледате изложбата, наредена от върху Можете да разлиствате книгите. От сжбата можете да ги вземате и за домашен прочит.

Във всеки четвъртък след пладне е определен час за разказване на малките деца. Разказвачки сж ръководителят на библиотеката. По някога числото на децата дошли да слушат разказите, надминава сто. И не се наситат да слушат. Постоянно искат да им разказват.

По-възрастните деца си уреждат два пъти през седмицата „литературни седънки“. Те самите си съставят програми за седънките и сами пишат и рисуват за тях обявления, поставени на голъми табли, за да бждат видни от всички. Някои от тези обявления — програми сж художествени творби. Орнаментаите и рисунките им сж във връзка със програмата на седънката.

Отвреме-навреме се уреждат и по-голъми забави — сж пъсни, декламации, танци, театър — на които присъствуват и родители.

Във края на всеки месец четците се свикват на общо събрание. Разисква се върху уредбата на библиотеката; изказват се желаниа; правят се предложения за доставка на книги, за украса на читалнята, за уредба на изложби и литературни седънки; избират се „домакини“.

„Домакинът“ се грижи няколко дни за добрия ред във библиотеката и читалнята. Той е помощник на ръководителя. Поласкани от доверието, което им се дава, „домакините“ изпълняват възложените им длъжности точно и със удоволствие.

Отвреме-навреме се събира на заседание и „библиотечният съвет“: ръководителките и домакините. Последните излагат своите наблюдения и следъ това, заедно съ ръководителките, взематъ съответните решения.

„L'heure joyeuse“ е истински възпитателен домъ. Тамъ четитѣ — малки и голѣми — се опознаватъ, сприятеляватъ се и работятъ заедно. Около библиотеката се създава дейно общество, въ което всѣки влага по нѣщо отъ своите знания и умения. Момчета и момичета, деца на бедни и богати родители, иматъ възможностъ въ близка дружба да развиватъ дарбите си и да прекарватъ хубаво и полезно свободното си време. Така се придобиватъ навици и се развиватъ добродетели, които трайно и благотворно ще влияятъ върху по-сетнешния имъ животъ срѣдъ обществото.

„L'heure joyeuse“ доставя не само радостъ на децата, но и ги подготвя — безъ натрапена дисциплина и безъ никакво насилие — да станатъ единъ деѣ истински човѣци.

Ново възпитание (La Nouvelle Education). Така се нарича едно отъ педагогическите дружества въ Франция, което презъ последните нѣколко години развива жива и твърде интересна дейностъ. Основано презъ 1921 год. отъ учителката г-жа Т. Геритъ (Т. Guéritte) и училищния инспекторъ г. Роже Кузине (Roger Cousinet), то си поставя за целъ:

1) „да обедини всички възпитатели, които се стремятъ да подпомагатъ творческата дейностъ на детето въ училищета и семейството,

2) „да улеснява тия възпитатели да разгласяватъ своите опити и да потиква други да ги повтарятъ, та трудоветѣ на всѣки да ползватъ всички и чрезъ тѣхъ да се осъществви необходимото преобразование на възпитателните методи.“

Членове на дружеството сж учители отъ педагогическите училища и гимназиите, основни учители, лѣкари и граждани, които се интересуватъ отъ педагогич. въпроси.

Дружеството има свой органъ — месечното списание „La Nouvelle Education“. Всѣка година се свиква на общо заседание съ точно опредѣленъ дневенъ редъ: доклади върху злободневни въпроси изъ областта на възпитанието, съобщения за различни педагогически опити, извършени отъ членоветѣ му, конференции, уредени отъ видни французи или чужденци, посещения на нови учебно-възпитателни заведения, изложби, които могатъ да дадатъ точна и върна представа за труда и постиженията на дружествените членове.

Общото годишно заседание, състояло се тая година въ Парижъ отъ 26 до 30 мартъ, имало твърде интересенъ дневенъ редъ.

Чели сж реферати белгиецътъ Линдеманъ (Lindemans) за „Висшия домакинско-земледѣлски институтъ въ Лакенъ

(Laëken), Белгия“, г-жа Дюменшилъ — Хюше (Dumenshil — Huchet) за „Възможноститѣ и границитѣ на възпитанието въ семейството“, г-жа Бертранъ (Bertrand) за „Свободната групна работа въ училището въ Седанъ“ и др.

Рефератитѣ предизвикали оживени разисквания, въ които участвували мнозина конгресисти.

Изложбата, богата и твърде поучителна, имала много отдѣли: училищни детски изработки, книги, написани отъ деца, цвѣтни рисунки, детски преписки съ деца отъ други държави, материалъ за смѣтане, съставенъ отъ деца, педагогически книги и списания (нови изследвания въ детската психология и нови учебно-възпитателни методи), музикални инструменти и книги, детски игри и играчки, детска хигиена и домакинска уредба на училището.

Всички отдѣли били интересни, ала два отъ тѣхъ привличали най-много вниманието на посетителитѣ: рисункитѣ и ржчната работа на ученицитѣ и писмата имъ съ деца отъ други държави.

Особено интересни били рисункитѣ, работени отъ 6–7 годишни деца, индивидуалнитѣ помагала по смѣтане (наприм., пари, изрѣзани отъ хартия, които твърде добре наподобявали истинскитѣ пари) и тетрадкитѣ за наблюдения (случкитѣ и събитията презъ различнитѣ годишни времена били представени съ картини, изрѣзани отъ илюстровани вестници, съ оригинални рисунки, малки съчинения и др.). Ето, напр., що съдържала тетрадката на 6–7-годишното момиченце Соляжъ Рандоне, ученичка отъ училището въ Ай (Марнъ): на първата страница подъ заглавие „Моитѣ малки приятели“ — детски образи, изрѣзани отъ вестници и книги и налепенни, подъ всѣки образъ име; на втората страница подъ заглавие „Азъ обичамъ мама и татко“ — съответни картини; на другитѣ страници рисунки и налепенни изрѣзки подъ заглавия: „Есень“ (есенни плодове), „Студъ“, „Облѣкло“, „Обуща“, „Календаръ“, „Полезни покупки“, „Играчки“, „Лозята по хълмоветѣ“, „Историята на единъ бобъ“, „Риболовъ“, „Желѣзница“ и др.

Отъ по-големѣ деца — 11–12-годишни — били представени сжщински книги:

Село Pouru St. Remy — Ardennes (история на селото, гарата, дърводѣлска фабрика, тъкачна фабрика, училище). Човѣшкитѣ жилища презъ различни времена.

Облѣкло.

Срѣдства за превозъ и съобщения.

Занаяти.

На приказки съ баба — нашето село въ миналото.

Месецитѣ — колективенъ трудъ, въ който всѣко дете разработило по една тема (Първъ мартенски дъждъ, Първъ слънчевъ день, Първи цвѣтя, Весели пѣсни, Връщане отъ

коситба, Весель пейзаж, Жътва, Поточе, Гроздоберъ, Наводнение, Въ гората, Първи снѣгъ, Зименъ пейзажъ).

Интересни били сжщо и писмата, размѣнени между деца отъ училището въ Седанъ (Ardenne) и деца отъ Съединитѣ щати и Литва чрезъ посрѣдничеството на Младежкия Червенъ кръстъ.

Децата отъ Седанъ въ своитѣ писма до американскитѣ ученици съобщавали, какъ живѣятъ и какъ работятъ, описвали хубоститѣ на своя роденъ край, разказвали интересни мѣстни легенди и бележити исторически събития.

— Получихме албума и пощенскитѣ карти, изпратени отъ Васъ — казвали французкитѣ деца (11—14 год.) — и научихме нѣщо за Вашето отечество. У насъ температурата презъ тая зима спадна до — 25⁰... Чули сте, навѣрно, за смъртта на славния нашъ генералъ Фошъ. Ще Ви пратимъ и ние единъ албумъ, за да знаете, какво е нашето отечество. Пратете ни американски пощенски марки“.

Двама ученика описвали паметника, издигнатъ на височината край Седанъ, и събитието, което припомнялъ той: сражението между французи и пруси презъ 1870 г.

— „Тоя паметникъ се казвало въ заключението на писмото — ни спомня единъ болезненъ мигъ изъ нашата история, но сжщо ни спомня и за героизма на нашитѣ войници“.

Другъ ученикъ описвалъ Франция и въ заключение казвалъ:

— „Сладко е да видишъ френската земя и още по-сладко е да я видишъ повторно; казва единъ чуждъ писателъ.

Бждете увѣрени, че тукъ всички французи братски ще Ви посрещнатъ“.

Въ своитѣ отговори американскитѣ деца описвали градоветѣ, обичаитѣ и живота въ своето отечество. Въ писмата имъ се срѣщали интересни съобщения, които показватъ, въ какъвъ духъ се възпитава американската младежъ.

— „Скжпи ми приятелю — пишело едно американско дете — всѣка сутринъ, щомъ пристигнемъ въ училището, ние поздравяваме народното си знаме. Председателтъ на класа застава предъ ученицитѣ съ знамето въ ржка. Когато той го издигне, всички ставатъ и поздравяватъ знамето. Поздравяватъ по войнишки. Поставятъ дѣсната си ржка на челото, съ дланъта навжтре. Всички деца повтарятъ бавно и ясно клетвата: „Кълна се, че ще бжде вѣренъ на знамето на Съединенитѣ щати и на републиката, която представя единъ народъ недѣлимъ съ свобода и правда за всички“.

Друго американско дете разказвало за Линдбергъ:

„Той е добрякъ. Успѣхътъ не го е измѣнилъ. Майка му е много добра. Тя е учителка, баща му билъ законодатель. Увѣренъ съмъ, че цѣлъ свѣтъ възхвалява Линдберга“.

Въ други писма малките американци описвали много и различни неща: изложбата на хризантеми въ градината Gartel, развлъченията въ Чикаго, празника на труда (първия понеделникъ отъ м. септемврий), играта футъ-болъ, щата Илиноисъ, какъ се празнува Коледа въ Америка, състезанието съ боксъ между Dempsey и Tunney, председателя Кулиджъ, училищната система, единъ учебенъ день въ училището, хранитѣ и ценитѣ имъ, жилищата и др.

По сжщия начинъ били размънени писма между децата отъ Седанъ и деца отъ Литва.

Въ писмата на французките ученици се засъгали най-разнообразни теми: какъ използва времето френския ученикъ презъ седмицата, животътъ на единъ пансионеръ, описание на ботаническата градина въ Седанъ, цени на храни и облъкло, развлъчения въ Седанъ, какъ се строи една къща въ Франция (описание отъ синъ на зидаръ), какво и какъ се сѣе въ Франция и пр.

Литванските деца въ отговоритѣ си давали сведения за своитѣ села и градове, описвали обичаитѣ и разказвали за различни случки.

Съдържанието на размъненитѣ писма между френскитѣ, американскитѣ и литванскитѣ деца ясно показва, какви голъми възпитателни последици може да има международната детска кореспонденция, ако тя се води умѣло и систематично. Чрезъ нея децата на различнитѣ народи се опознаватъ, сближаватъ и сприятеяватъ; учатъ се да ценятъ и уважаватъ отечеството, труда, свободата и мизалото на всъки народъ. А приятелството на днешнитѣ деца е предпоставка за приятелството на утрешнитѣ общества. То е първа стъпка, за да се осжществи идеята за трайния миръ между народитѣ да се одѣлотвори голъмия блънъ за международния сговоръ и общочовъшкото братство.

КНИГОПИСЪ.

1. **Свободно възпитание.** Списание за педагогическа култура. Редакторъ Димитъръ Т. Кацаровъ. Издава книгоиздателство Ст. Георгиевъ, София, ул. Бачо Киро, № 15. Год, VIII, кн. 3—4. Год. абонаментъ 100 лв.

2. **Българско училище.** Обществено-педагогическо списание. Урежда редакционенъ комитетъ подъ редакторството на Д-ръ В. А. Мановъ. Издава Т. Д. Синджирлиевъ, книжарница „Казанлъшка долина“, София. Год. II, кн. 3. Год. абонаментъ 100 лв.

3. **Учителска мисль.** Месечно обществено-педагогическо списание. София, год. XI, кн. 3. Годишенъ абонаментъ 120 лв.

4. **Училищень бюджетъ и администрация.** Месечно списание за учители, училищни настоятелства и просвѣтни институти. Издание на Д. Провадалиевъ & Тодоровъ, София, ул. Алабинска, 40. Год. V, кн. V. Год. абонаментъ 120 лв.

5. **Училищень прегледъ.** Издава Министерството на народното просвѣщение подъ редакцията на учебния комитетъ, София. Год. XXVIII, кн. 9. Год. абонаментъ 300 лв.

6. **Нашето дете.** Списание за наука и практика по отхранване, отглеждане и възпитание на децата. Редакторъ проф. д-ръ Ст. Ватевъ, София, ул. Витошка, 53. Год. II, кн. 10. Год. абонаментъ 50 лв.

7. **Енциклопедия на домашното възпитание.** Месечно списание за учители и родители. Редакторъ Д. Грънчаровъ, София, ул. Лозенецъ 3. Година I (1929):
Кн. I — Българското домашно възпитание. Цена 15 лв
Кн. II — Българското семейство и възпитанието. Ц. 15 лв
Кн. III — Селото и градътъ, като възпитатели. Ц. 15 лв
Кн. IV — Английското домашно възпитание. Ц. 15 лв
Кн. V — Американското домашно възпитание. Ц. 15 лв.

8. **Младежко четиво.** Редактори: Рафаилъ Поповъ и Г. Балтаджиевъ. Книгоиздателство Хр. Г. Дановъ, София, бул. Царь-Псвободитель, 6. Год. VII, кн. 3 и 4. Год. абонаментъ 50 лв.

9. **Родна речъ.** Списание за ревнителите на българското слово. Уредници: проф. Ст. Младеновъ и Ст. П. Василевъ. Казанлъкъ. Год. III, кн. II. Год. абонаментъ 70 лв.

10. Илюстрирана библиотека „Географско четиво“. Уреждатъ К. Ралчевъ и Т. А. Благоевъ. Годишенъ абонаментъ 50 лв. Год. VII. № 1. — Дунавъ, № 3 — При стария Хемусъ, № 4 и 5 — Въ страната на фиордитъ, водопадитъ и полунощното слънце (Норвегия и Швеция).

11. Д-ръ В. А. Мановъ — Методика на обучението пъ прогимназиитъ. I издание. Цена 100 лв. Доставка се отъ автора — София, ул. Софийски герой, 3, VIII.

12. Четиво „Наука и животъ“. Урежда Ст. Кутинчевъ. Книгоиздателство „Акация“.

№ 48. Проф. Д-ръ А. Пинаръ — Детето. Грижи за него отъ рождението до първото детство. Цена 25 лв.

№ 49. В. Б. Киселова — Детска кухня съ 252 рецепти. Цена 25 лв.

№ 50. Добри Христовъ — Детето и изкуството. Появи и развой на детското творчество въ изкуството. ц. 20.

№ 51. Ат. Илиевъ. Природа и естетично възпитание. Цена 10.

№ 33. Д-ръ Ив. Тодорозъ. — Полова култура. Беседи изъ интимния половъ животъ. Второ издание. Цена 35 лв.

№ 3. Д-ръ Е. Роде — Жечскитъ болести. Книга за всъка жена и майка. Преведе Венда Кирова. Второ издание. Цена 10 лв.

13 Натурфилософско четиво. Урежда проф. Д-ръ Ас. Златаровъ. Книгоиздателство „Акация“.

№ 47. Клодъ Бернаръ. — Пжтьтъ къмъ познанието. Цена 20 лв.

№ 48. Вилхелмъ Бьоше. — Тайната на пола. Любовта въ природата. Цена 12 лв.

№ 6. Проф. Ернстъ Махъ. — Личность и срѣда. Второ издание. Цена 12 лв.

№ 9. Проф. Ас. Златаровъ. — Айнщайнъ и свѣтовнитъ тайни. Пето преработено издание. Цена 20 лв.

14 Литературно-художествено четиво. Урежда Д-ръ Д. Тодоровъ. Книгоиздателство „Акация“ София.

№ 5. Аветисъ Ахаронянъ. — Майки. Разкази. Цена 12 лв.

№ 6. Раб. Тагоръ. — Шепоти на душата. Цена 14 лв.

№ 7. Алфредъ де Мюсе — Марго. Повесть.

№ 15. Димитъръ Е. Спространовъ. — Хора. Разкази. Книгоиздателство „Акация“, София, ул. „Витошка“, № 59. Ц. 40 лв.

16. Ученическа библиотека „Забава и поука“ Книгоиздателство „Акация“, София.

Кн. 34. Луй Дорей — Розитъ. Разказъ. Цена 5 лв.

Кн. 35. Луй Дорей. — По стжпкитъ на трона. Разказъ. Цена 5 лв.